МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

АРАДУВЛ
1923-ча
шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 71 (2592) | КIиранди, 3 сентябрь, 1961 шу | Мах 2 кеп.

Ханнахьа а ца йойташ а чуэца хьажкIаш

Республикерча къахьегамхоша дика хьийкъа хьажкIаш хьалкхеяьй укх шера. Нагахьа боахам бац хIара гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа хьажкIаш яха лаьрхIа. Колхозашкеи совхозашкеи торо хургья паччахьалкхенга хьажкIаш йохкара план тIеххоачашъе а, дерригa хьайбаш доакъарийца Iалашде а.

Дукха ха йоаццаш хьажкIаш чуэца кийчо ярах КПСС Нохч-ГIалгIай обкомои Министрий Советои баьча соцам тIа дика белгалдаьхад лоацчача хана, 15—20 балха дийнахьа, хьажкIаш чуийца яхара хьакъехьара декхараш. Соцам тIа белгалдаьхад хьажкIаш чуэцача махулла дукхагIа механизаци яр, комбайнашка шишша сменах болх байтар, хьажкIаш дIакхахьа кхоачамбалла транспорт Iалашъяр, хьажкIаш лораяр, иштта кхыдараш. Къаьстта лоархIам болаш а пайданера а гIулакх да республикерча совхозаша юкъара комбайний отрядаш вIашагIйохкар.

Цу тайпара 20 комбайнах латташ йола цхьа отряд вIашагIъеллай «Надтеречный», «Гвардейский», «Ингушский» совхозаша. ХIанз из отряд, берригача механизатораштa юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь, «Гвардейскийи» «Надтеречныйи» совхозий кхашкара хьажкIаш чуэцаш я. Моздокерча ялат дIаийдеча пункте дIаухийт кердача хьажкIех етта машинаш. ХьажкIаш чуэцилга дика кийчбенна дIадоладаьд «Гвардейский» совхоза йиъалагIча отделенерча механизатораша — вежараша ЭдисултановгIар. Уж «РСМ-8» яха ялат чуэца комбайн хьажкIаш чуэцаргйолаш тоа а яь, денна 15 гектарага кхоачаш хьажкIаш чуэцаш ба. Цу совхоза Знаменкерча отделене болхлоша лаьрхIад 1300 гектар хьажкIаш 15 дийнахьа чуийца яха. Хьалхарча деношка даха доладаьча толамаша хьагойт цар шоай декхар сийленца кхоачашдергхилар.

ХьажкIаш чуэцара балхаш дика дIадоладаьд республикерча кхыча районашка а. Дика болх бу «Красноармейский» совхозе (Урус-Мартановски район) эггара хьалха хьажкIаш чуэца йолаяьча коммунистически къахьегама тракторно-полеводчески бригадо (бригадир нов. Хачукаев), Шелковской районерча Ленина цIерахча колхоза механизатораша. Цар денна йола нормаш тIеххоачаш а ю, хIаьта хIара гектара тIара 50—55 центнер хьажкIаш а йоах. «ККХ-3» яхача йиъ комбайнаца балха нормаш кхоачаш а еш, шин сменах хьажкIаш чуэцаш ба Наурски районерча «Терский» совхоза механизатораш.

ХьажкIашца цхьана чуэцаш я укх шера нонагIо дIайийна шекара свеклаш а. Цудухьа нийса а лоархIамера а гIулакх да хьажкIаши шекара свеклаши чуэцаш деча балхашта дукхагIа механизаци яр. Иштта лоархIам бе беза кулга-кара хьажкIаш чуэцара а. Колхозникаши совхозий болхлойи оарцагIбаьха ца Iеш, юрташкара кхыбола нах а оарцагIбаха беза хьажкIаш чуэца. Республике соахка 10 мара ца хиннача укх шера 150 «ККХ-3» яха комбайн я. Царех дукхагIа яраш республикерча совхозаша вIашагIтехача отрядашта юкъе йолх. Боккхача пайданера гIулакх дергда цар, нагахьа санна ларттIа царга болх байте.

ЛаьрххIа йоакхо е еза кIаи силоси хьокха комбайнаш хьажкIаш чуэцаргйолаш тоаяра гIулакха. Цхьанна районе а, колхозе а, совхозе а де йиш йолча метте ца деш дита йиш яц из гIулакх.

ЦIенхашттара кхоачамбоацараш а да хьажкIаш чуэцача балхашта юкъе. Грозненски районерча «Ермоловский» птицесовхозе хьажкIаш чуэцара балхашта чIоагIа новкъарленаш хул тускараш ца хилар бахьан долаш. ВIаштIехьаьккха яц укхаза хьажкIаш дIакхахьа транспорт а. Iалаьмате во болх бу Урус-Мартановски районерча «Красноармейский» совхозе хьажкIаш дIакхухьача «Чечингавтотреста № 3 йолча АТК (начальник нов. Григорян) машинаша. «Гвардейский» совхозе (Надтеречни район) кхоалагIча отделене хьажкIаш дIакхахьа кхоачамбалла транспорт ца хиларах «ККХ-3» яхача комбайно дийнахьа 3,5—4 гектара тIара хьажкIаш мара чу ца эцаш моттигаш нийслу. ДIадаха деза уж кхоачамбоацараш.

ХьажкIаш чуэцара балхашта юкъе лоархIамера моттиг дIалоац транспорто. Дуккха совхозаши колхозаши я транспорт ца тоъаш. Промышленни предприятей машинаша деча новкъосталах кхоачам а ца беш, дукхагIа а дикагIа а пайда эца беза колхозашеи совхозашеи шоай доалахьарча транспортах. ХIара автомашинага хадданза дийнахь а бус а болх байта беза.

Партийни советскии, профсоюзнии, комсомольскии организацеш декхарийла я хьажкIаш чуэцара балхашта къахьегамхой оарцагIбаха.

ЛакхагIа айе еза КПСС XXII съезда сийна лаьцача социалистически яхьа байракх.

Ханнахьа а ца йойташ а хьажкIаш чуэцар — из да республикерча къахьегамхой сийлахьа декхар!

ТУРПАЛ-КОСМОНАВТ Г. С. ТИТОВ БЕРЛИНЕ КХАЧАР

БЕРЛИН, 1 сентябрь. (ТАСС). Германски Демократически Республика Пачхаьалкхен совета Председатела В. Ульбрихта хьийха а хьийха, тахан Берлине кхаьчав турпал-космонавт майор Герман Степанович Титов.

СУХАЛБЕ КХАШКАРЧА БАЛХАШТА

* * *

Балхий дневник

Республика кхашка гIолла 1961 шера 31-ча августа кхаччалца даь балхаш.

ХьажкIаш чуийцай:	1961 шу (гектараш)	1960 шу (гектараш)
Ялатийна лаьрхIа	1772	113
Шекар доаккха свекла чуийцай	942	—
Зябь аьхай	34334	35526
Силос кийчъяьй (эзар тонн)	372	373

Дог гIоздоахаш хоамаш хоз республика кхашкара. ХIара денна республикера керда колхозаши совхозаши хьажкIаш чуэца йолалу — Надтеречни, Курчалоевски, Шалински, Урус-Мартановски районаша 31-ча августа кхаччалца 1772 гектар хьажкIаш чуийцай.

Къаьстта дика къахьегаш я Гудермесски, Надтеречни, Курчалоевски, Наурски, иштта кхыча районашкара звеноші. Сихен ца йойташи хьажкIаш чуэцара наькъаш хьагойт хьалхле лелаераша.

Республикерча къахьегамхоша 1961 шера лакхара социалистически декхараш тIаийцад: 45 эзар гектарах хIаране тIара 45—50 центнер хьажкIаш яха.

Толамца кхоачашду шоаш тIаийца декхараш Ерригроссийски социалистически яхье баьннача хьажкIаш лелаераша. Шалински совхозе эггара хьалха чуийцача хьажкIий хIара гектара тIара 60 центнер яьккхай, Гудермесскии Урус-Мартановскии районашка — 40—45 центнер.

Хьинаре къахьегаш ба укх деношка республика свекловодаш а. ДIайийнача ерригача свеклах 12 процент чуийцай. Соахкарчул сихагIа чуэц шекар доаккха свекла. Курчалоевски районе хIара гектара тIара 271 центнер, Урус-Мартановски районе — 253, Шелковской районе — 247 центнер свекла йоаккх.

Сихха деш латт кхыдола балхаш а. Чуийцай 1420 гектар гидуаргаш, хьайбашта доакъар кийчдеш латт.

ХIанз а чуэца езаш я 50 эзар гектар хьажкIаши 7 эзар гектар шекар доаккха свеклан.

Дика кийчбеннаб

Укх шера дика хьийкъа хьажкIаш хьалкхеяьй «Назрановский» совхоза Iаьлий-Юртарча отделенерча болхлоша. Зехьа дайнадац совхоза кхашка цар хьийга къа. 380 гектар лаьтта дIайийнача хьажкIий хIара гектара тIара 50 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха, аьнна отделене болхлоша денна дош кхоачашдаь ца Iеш тIеххоачаш а хургдолга тешшаме да.

Отделене кулгалхоша кхетаду хьажкIаш чуэцара кийчо е езилга.

Отделене хIанззе а кийчъяьй «ККХ-3» яха хьажкIаш чуэца шиъ комбайн, хIаьта хьажкIаш чуэцаргйолаш тоаяь дIаоттаяьй ка бола ялаташ чуэцаш хинна йиъ комбайн, хьажкIаш дIаувзаш хургья ялх тракторийцарна тIехьаювза тележкаши.

ХьажкIаш сихагIа чуийца яхара техника кийчъяь хиларал совгIа кулгаща хьажкIаш чуэца кийчваь 250 болхло ва отделене.

Дика йоакхо яьй цига чуийца хьажкIаш лораяра а. Хьалдаь даьннад 500 тонн чутассал доарч, 200 тонн Iойоассае йиш йолаш асфальт а йилла хьатташ кийчъяьй. Цул совгIа 300 тускари 124 зIари кийчдаьд хьажкIашта. Отделене коллективо дош деннад 15—20 дийнахьа хьажкIаш чуийца яха.

Хьийкъа хьажкIаш ца йойташ чуэцара отделене чIоагIа йоакхо яр гуш да гонахьара йоархIаш хьакха а хьекха латта кхаш, хьажкIаш лораеш бола нах бIаргабайча. Укхаза вIашагIтеха ба ден а бус а ха дергдола нах. Лоацца аьлча совхоза рузкъа доврдоацаш да вIаштIехьдаькха гIулакх.

— Тахан дика дагадоагIа тхона дIадахача шера тхоашкара дийнна гIалаташ, цудухьа отделенера зIамига а воккха а мел вола болхло оарцагIваьннав укх шера дика хьийкъа хьажкIаш ца йойташ чуэцара,— йоах отделене управляюще Газдиев Асхьаба. Къаьстта чIоагIа хьинар айдаларца болх бу отделенерча болхлоша вай заман исторически документ КПСС кердача Программа проект ювцача деношка.

ХьажкIий цхьайола участкаш бIарг хьоасташ дика я. Къаьстта белгала я Нальгиев Якъуб керте латтача механизированни комсомольско-кагирхой звено хьажкIаш.

Ерригроссийски социалистически яхье а яьнна, Ставропольерча цIи хезача хьажкIаш лелаерхочо Денисенко Петра дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца, лакхара социалистически декхараш оттадаьд цу звенос шийна хьалхашка: 276 гектарах хIаране тIара 65 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш чуэца.

Шоай участкера хьажкIаш чуэцара йизза кийчо яь а баьнна хIанз хьажкIаш чуэца болабеннача Надтеречни районерча къахьегамхошта новкъостала бахаб Нальгиев Якъуба звеноцара трактористаш Хроменко Александри Евлоев Баматгирии.

Дог тийшша ала мегаргда Iаьлий-Юртарча къахьегамхоша парте XXII-ча съезда сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдергхилар.

Т. ТЕБОЕВ.

Хь. ОСМИЕВ.

Ховлда шоана, „ДIайха“ кортош!

Дунен машар
Бохо дагахь
«ДIайха» кортош
Молхах юзаш да шоай топ.
Халкъий хьашташ
Юстар тетташ
Хьувзараштa
Вай да дала лоацца жоп:

Оаш из хьоабой,
«ДIайха» кортош,
ТIема цIерах
Шун шоай кIийле йоагаргья:
Моакхаз берда
ДIатIакхийтта
Топпар пхьегIа
Цицха хинна йохаргья!

ИРКУТСКИ ОБЛАСТЬ. Дунен тIа эггара йоккхагIа йола Братски ГЭС хьалъеча геттара сихденнад хьалхарча шин агрегата монтаж яра балхаш. КПСС XXII съезда сийна къахьегама вахте эттай сихха хьалъеш латтача гIишлон дуккха эзараш нах юкъе боагIа коллектив. Шоаш тIаийца декхар дика ка а йоалаш кхоачашдеш ба гидростроителаш. Съезд хьаеллача денга ши агрегат болх бе йолаялийта гIерташ ба уж.

СУРТА ТIА: хьалхарча агрегатий монтаж.

Э. Брюханенко сурт.
ТАСС фотохроника.

ДоттагIал дегIадоаладарaи вIаши дагардар кхетадараи тIехьа

Хьа Воззаллега Конго Республика премьер-министр Сирил Адулайга

Леопольдвиль.

Конголезски парламенто Конго Республика правительствана керте а оттавеш Хьо доккхача гIулакха тIа оттаварца дувзаденна Хьога ер телеграмма яйта а, хIаьта из бахьанце, Африкеи дерригача дунен тIеи машар чIоагIбара накъа даргдола дика толамаш Конголезски пачхаьалкхен лоIами барт-цхьоагIои чIоагIдара гIулакха тIехь Iа Iайхеи, Конго Республика правительстваи, халкъои дахар сайна дег тIара ловш хилар дIаала а ираз кхаьчад сога.

Республика законаш арадоахача лакхехьарча органо — парламенто — Хьо керте латта правительство сийлахь-воккха патриот Патрис Лумумба керте лаьттача Конго Республика центральни правительствагара хьайоагIа правительство я аьнна яьча решене терко а еш, Советски правительства дIахойт, цо дIахо а Конго Республикаца дипломатически гIулакхаш хьаллоаттадергхилар а нийсхои, суверенитетеи чурча гIулакхашта юкъе ца гIертареи сий дара ларда тIа вай мехкашта юкъера доттагIлени вIаши кхетадеш долеи гIулакхаш дегIакхувлара ший оагIонгахьара къахьегаргхилар а.

Хьа сий деш.

Н. ХРУЩЕВ,
ССР Министрий Совета Председатель.

Москва, 1961 шера 31 август.

Вьетнамски халкъага яхьийта вошалий послани

Вьетнамски Демократически Республика хьахинна 16 шу дизарца дийзза, вошал дола вьетнамски халкъи вьетнамски кулгалхойи даггара даькъал а бувцаш Вьетнама Демократически Республика кулгалхошка новкъосташка Хо Ши Минагеи Фам Ван Донгагеи советски халкъа, КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советеи цIерах послани яхьийтай новкъосташа Н. С. Хрущевеи Л. И. Брежневеи.

Вай мехкашта юкъера вошалли доттагIали массе оагIорахьара вIаши леладу гIулакхаши хадданза чIоагIлуши шерлуши хьадоагIаш хилар, йоах цу моаршал тIа, геттара дика хет советски наха. Керда, социалистически вахар хьалдара даькъе а, Къулба-Малхбоален Азе а, дерригача дунен тIа а тешшамера машар чIоагIбар духьа лоаттабеча къовсам тIа а Вьетнама Демократически Республика къахьегамхой кхы а дукхагIа ка ялар лов тхона тхоай даггара.

* * *

Вьетнама Демократически Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министрага моаршал хоатташ зIы яхьийтай СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыко.

(ТАСС).

ЧIОАГIБЕРГБА МАШАР

* * *

Къахьегамца чIоагIъергья Даьхе

Партеи Советски правительстваи вай пачхаьалкхе чIоагIъяра ю массайола мероприятеш чIоаггIа раьза а йолаш къоабалъю аз а тха ерригача коллективо а. Керда тIом дагабехача дог лазадоал тха массане а. Цудухьа юха а тIом хьоабе безам болча империалисташта вий кхайкаю оаха.

Хьалха хиннача тIемо мел зенаш дир дагадоагIа сона. Цудухьа, хIанз дерригa советски адамаш Коммунистически партеи Советски правительстваи Программаи Уставеи кердача проекташа дегаш гIоз а даьха къахьегаш болча хана чIоаггIа эгIаздаха да тхо империалисташа леладеча гIулакхашта. Ши бер да са хьалкхувш доагIаш. ТIема хьалкхедиц аз уж. Сай бераш хьал а кхийна, дийша а дийша вай мехка коммунизм хьалъеча шерра дакъа лаьцача бакъахьа хет сона.

Тхона машар беза, тхо коммунизм хьалъеш доахк, хIаьта из хьалъяь яккхара чIоаггIа къовсам лоаттабу оаха. ДIаховлда империалисташта советски нах цхьаккха а хIамах кхераргбоацилга, Даьхе чIоаггIа лорае царна могаргдолга. Безац тхона тIом, тIом хургбац.

Р. ХОЧКАЕВА,
Грознерча № 20 йолча берий яслей заведующи.

ПАРТЕ МОЛЛАГIА ЗАДАНИ КХОАЧАШЪЕ КИЙЧА БА

РОСТОВ-НА-ДОНУ, 31 август. (ТАСС). ЧIоаггIа раьза а хинна тIаийцар Къилбаседа-Кавказа тIема округерча тIемахоша бокъонца тIема гIулакх де деза ха йистеяьккха баьнна салтий, матросаш, сержанташ, старшинаш запасе бахийтара ха ханна тIехьаяккхара хьакъехьа КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои яь решени. ТIемахоша массава раьза а волаш хьаллоац округа тIема доакъошка хулача митингашкеи собранешкеи, Советски пачхаьалкхен оборонни низ чIоагIбара тIаерзаяь партеи правительстваи яь решени.

Цхьан тIема подразделене хиннача митинге ше къамаьл деш ефрейтора Шуркин Анатоле аьлар:

— ХIанз эттача хьалашта мел эшача хана тIема гIулакх дIахо даьхьа кийча ва со а са новкъостий а. Специальность а опыт а Iомаяьй оаха. Кхы а дукхагIа лакхъергья оаха тIема говзал. Эскаре гIулакх деш оахош мел яьккхача хана Iомадаьр гIад а даха дIахьехаргда оаха къоначча тIемахошта, хIаьта лоаццача хана Даьхе говза лорае ховргдолаш царна новкъостал а дергда.

Тхоах хIаравар кийча ва партеи правительстваи енна моллагIа а задани кхоачашъе.

Вокх эскара даькъе хиннача собране къамаьл даьча зIамагIа волча сержанта Асташева аьлар:

— Маьрша болх бе, ваха дага хиннавар со, цхьабакъда, партеи правительстваи тIахьехамах дIахо а Даьхе лораеча Iе кийча ва со. Империалисташта дIаховлда цар тIатувсача кхерамашта духьал даха хIамаш вай долга.

СКВО тIема гIулакхаш тIа барий лични составо хьахойт дукха беза Дай-мохк лорабара шоай дерригa низаш дIадала, фийлали тIема говзали лакхъе шоаш кийча хилар.

ЦАРНА ХЕТАР ХУРГДАЦ!

ЧIоаггIа раьза ва со пачхаьалкхе кхы а чIоагIъяра партеи Советски правительстваи даьча соцамашта. Юха тIом хьоабе, дерригача дунен тIара нах тIема цIерал бохка гIерт империалистически бIеха гIозараш. Цудухьа вай правительство ялац армера цIабахка ха тIакхаьчараш хIанзарчоа юха ца совцабича, термоядерни герз тохкилга дIа ца доладича.

Са яр санна уйлаш йолаш ба тха заводера берригa машиностроителаш а. Бакъахьа ду партеи Советски правительстваи вай пачхаьалкхе кхы а чIоагIъяра, низ болашагIа хилийтара де мел дезар. ТIом хьоабе гIертарашта дIаховлда нагахьа санна царна тIема тийша болх дагабохе, шоай батт йохаргйолга.

Вайна тIом эшац. Вайна беза машар. Цунца мара хургдац наьха вахар ираз долаш. Цудухьа боахк тха заводера болхлой балха нормаш тIеххоачашъеш.

К. ОЗДОЕВ,
Грозненски машиностроительни завода директор.

Тхо кхерадергдац!

Тха заводерча берригача болхлошеи гIулакхерча нахеи санна, оаха а — ЦРМЗ слесарий бригадо — хIанз этта хьалаш бокъонца кхета а деш, къоабалъю Советски пачхаьалкхен оборонни низ дIахо а чIоагIбара партеи правительстваи яь хьакъалера решени.

Советски правительства яь Заявлени цIенхашттара хоам ба дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кхохкадаьча а Советски Союзаи социалистически лагера вокх мехкаштеи гуччахьа кхерамаш тIатувсаш а йолча НАТО-на юкъерча пачхаьалкхенашта.

Шо дог тийше хила, тха партии советски правительствои, вай сийлахь-йоккхача Даьхен къонгаша а санна, советски мехка оборонни низ чIоагIбара мел эшар оаха дергхилара. 1964 шера чотах продукци арахецаш я тха бригада хIанз. ХIаьта ер шу чакхдоаллаш 1964 шера план йизза кхоачашъяь даргда тхо. Цунца чIоагIбу оаха Советски пачхаьалкхен низ. Оаха моастагIашка теIадайтаргдац советски лаьтта.

МоллагIа а халонаш эша а яь, хьакъалерча Коммунистически парте кулгалца оаха вохавергва вай езача Даьхенна кулг тIада гIерташ вола моллагIа а агрессор.

А. ЕНГУЛАТОВ,
А. БАБАЕВ,
А. АТАНЕСОВ,
Грозненски ЦРМЗ слесарий бригада.

Семилетка кхоалагIча шера бурув деттара план ханал хьалха кхоачашъяра сийленца къахьегаш хьайоагIа «Малгобекнефть» нефтепромыслови управлене № 805 йолча скважина бурув тохаш йола 1-гIа бригада. ТIаийцача декхарех бетта 500 метр кIоарга бурув тоха дезача 760 метр тох бригада.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) бригадера дикагIбола болхлой слесарь Понамаренко, бурув деттачун помощник Ацаев, слесарь Монахов болх беш боахк.

И. Плиева сурт.

Чуэцаргья ханал хьалха

ХьажкIаш кхееш дика къахьийгад укх шера Надтеречни района «Гвардейский» яхача совхоза хьажкIаш лелаераша. ХIанз хьажкIаш чуэцара балхаш сихденнад совхозе.

ЦхьоаггIа ара а баьнна, чуийнна хьажкIаш чуэцаш боахк совхоза 3-ча отделенера къахьегамхой. 100 гектар хьажкIаш чуийца а баьнна, 2000 центнер совгIа томараш тIехьа хьажкIаш дIаеннай цар. Дика новкъостал ду МагIалбика района «Ингушский» яхача совхозера баьхкача механизатораша. Шоай комбайнаш а йолаш 10 саг ва уж укхаза.

ХьажкIаш чуэцача геттара хьинаре къахьег комбайнера Герриханов Баудеи трактористa Магомедов Ризванеи. Лоадама хIама ца эшшаш шишша норма кхоачаш а еш, дийнахь-бус 7,5—9 гектара тIара хьажкIаш чуэц цар. Иштта дика къахьег шишша прицеп тIехьа а ювзаш хьаяьха хьажкIаш хьаттарашка дIаувзаш волча «Ингушский» совхозера венача трактористa Эрсиноев Султана а.

ХIара денна 300 совгIа саг хьажкIаш чуэца аравоал кхоалагIча отделене. Ший воIа Сайт-Ахьмада кхеяь гибридни хьажкIаш чуэца йолаяьча хана цIагIа Iевалaнзар 70 шу даьнна Мачигов Мажи, хIанз ший воIаца хьажкIаш чуэцаш ва из. ХIара денна 8—10 центнер хьажкIаш гIадамех хьа а йоахаш балхах дика ка йоал кхыча боккхача наьха а: Геталова Аче, Хамидова Эте, Бексултанова Тауда, иштта кхы дуккханей а.

Эшшача тайпара дика вIаштIехьбаьккхабац хьажкIаш чуэцача комбайний болх. Август бетта 27—31-ча деношка делкъел тIехьагIа мара хьажкIаш чуэца йолаялaнзар «ККХ-3» яха керда комбайнаш. Хьаяьха хьажкIаш комбайна бункер чура дIакхахьа транспорт ца тоъар бахьан долаш комбайнаш сеца езаш хилар. Цу тайпара гIулакхаш совхоза цхьоалагIча отделене а нийслу.

Ерригача техниках бизза пайда эцара тIаяхийта еза дукхагIа йола уйла совхоза дирекце а партийни организаце а. Кастта хьажкIаш чуийца яхара мел эша торонаш йолаш я совхозе. ЛаьрххIа цу гIулакха яхкийтача 36 автомашинага, хозза хьисап а долаш, боаггIача тайпара болх байте хьаттарашка хьажкIаш Iовргьяц.

Кхыча районашкара новкъостала тIабаьхка механизатораш а техника а шоайцигара хьажкIаш кхаьча яьлча дIагIоргйолга дага а кхоабаш, цхьаккха сахьат ца доадеш чуийца яха еза совхоза хьажкIаш.

С. ДИШНИЕВ,
Надтеречни района заготовкай керттера инспектор.

КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

ЭСКАРЕ БОКЪОНЦА ГIУЛАКХ ДАРА ХАНАШ ЧАКХЪЯЬННА САЛТИЙИ, МАТРОСАШИ, СЕРЖАНТАЩИ, СТАРШИНАШИ ЗАПАСЕ ЦА БОХИЙТАШ ХАННА СОЦАБАРАХ

Германски машара договор вIаштIехьдаккхарах Советски Союза еннача предложенешта жоп луш, Америка ВIашагIкхийттача Штаташеи, агрессивни блоках болча цар союзникашеи тIема кийчо чIоагIагIа ярца эттача хьалага хьежай КПСС ЦК-аи СССР Министрий Совети.

Цу тайпарча хьалашка Советски Союз тIемах лораяра низаш чIоагIде дезилга теркал а деш, КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои лаьрхIад, малхбузерча державай агрессивни гIозараша моллагIа провокацеш йойя, Советски Арме тIема кийчо Iалашъяра мел эша эскаре гIулакх деш законах йола ха чакх а яьнна запасе бахийта лаьрхIа бола салтийи, матросаши, сержанташи СССР ТIема Низашка ханна соцабе.

НАТО яхача военни блока чуйоагIача паччахьалкхенаша массадолча тайпара дунен халкъашта юкъера хьал телхадеча хана, СССР-а а кхыдолча социалистически мехкашта а кхерам тувсаш къамаьлаш а деш, герз дукхагIа хьадеш, корзагIбаьнна тIема кхерам боаржабеш хьал эттача хана, Советски Союз ялац из гIулакх ца дича. Советски Союза кхерамзлен хьашташа дIадех, Германеца машара договор хиллалца йолча хана къаьстта дикагIа кийчбаь бола тIемахой Советски Союза ТIема Низашка хилар. Цу договоро торо хулийтаргья паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш дикагIа хилийта, Европера хьал тоаде, хIаьта дерригача дунен тIара машар чIоагIбе. КПСС ЦК-аи Советски правительстваси дог доах, США, Англе, Франце, кхыча малхбузехьарча державай кулгалдеш долча гIозараша из кхетадарга, цига хьаькъал котдаргхиларга, хIаьта малхбузехьара державаш машар хилийтар а из чIоагIбар а чIоаггIа дезаш долча халкъий лоIама духьал гIорг ца хиларга. ТIаккха кхы соцабе безаргбац тIема низашка гIулакх дара шоай ха яьккха бола тIемахой, цар цIабаха йиш хургья, шоай дезал болча, машаре къахьега.

Коммунистически общество хьалъеш доаллача советски халкъанна машар эш. Цудухьа вай политика — из машара политика я, ерригача паччахьалкхенашца доттагIал леладу, царца машаре дахара принципай ларда тIа гIулакхаш леладу политика я.

Советски Союза, социалистически вIаши доттагIал долча кхыча мехкий а, герза низаца кхыча паччахьалкхенашца вай къоастаде безам болаш дешаш дац. Вай программа — из герз кийчдар дац, герз дIадаккхар да. Атомнии водороднии бомбаш, тIема ракеташ, танкаш, военни самолеташ, кхыдола тайпа герз а вайна эшаш да духьала оборона бахьан, хIаьта из дIадаккха кийча а да, хIанзехьа а, ерригача кхыча паччахьалкхенаша из дойя. Цхьаккха балха ди, цхьаккха килограмм металл, цхьаккха литр горючи доадергдацар вай тIема гIулакхий духьа, нагахьа санна ерригa паччахьалкхенаш герз дIадаккхара новкъа йоаларе. Берригa халкъа къахьегам, дерригa материальни гIирсаш дIадохийтаргдацар тIаккха духхьал халкъа вахара хьал тоадара мара, Iилма, техника, культура дегIайоалаяра, экономически кIезига дегIаенача паччахьалкхенашта цIенча дегаца новкъостал дара мара.

Советски правительствас дукха гIулакхаш даьд, хIаьта дIахо да а ду кхохкам лаьгIбара, дерригача паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш тоадарга долха наькъаш цIендара. Тешаме, вIаши чIоагIа машар, герз доацаш, тIемаш доацаш бола машар массаза а хиннаб адамаша сатувсаш. Из адамашта дагадоаллар бакъхилийта майра, гаьна долхаш дола гIулакхаш эш. Духхьал цудухьа Советски Союзо белгалдаьккхар, массане а дерригa герз дIадаккхар, лаьттан тIа машар Iалашбара эггара тешамегIа бола никъ болга.

Советски Союзо предложени елар массане беррига тIом бу материальни гIирс дIабаккха, армеш мукъаялийта, ядерни а ракетни а, кхыдола дерригa герз дIадаккха, военни министерстваш, генеральни штабаш дIаяха, тIема гIулакх Iомаделгеи, тIема гIулакхашта ассигнованеш елгеи соцаде, аьнна. Цунца Советски правительствас дукккхаза яьхад, нагахьа санна массане дерригa герз дIадаккхара йола вай программа тIаэце, тIахьожам лоаттабара моллагIа йола предложенеш ше тIаэца раьза йолга.

Дерригача халкъаша чIоагIа мога а яь уж раьза хинна йола массане а дерригa герз дIадаккхара программа енна Iанзар Советски Союз. Из чIоагIа гIерт из программа кхоачашъе. ВIашагIкхийттача Къамий Организаце а цун арахьа а Советски правительства къовсам лоаттабу, герз дIадаккхар программаш тIареи планаш тIареи вахара юкъедоаладар духьа. Нагахьа санна малхбузехьарча державай духьалара позици ца лелайоре массане а дерригa герз дIадаккхар хIанззехьа практике кхоачашдеш хургдар.

Советски Союзо дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбар духьа, паччахьалкхенашта юкъера тешам чIоагIбар духьа дукккхаза а яьхад малхбузехьарча державашка, массане а дерригa герз дIадаккхара проблема бIаштIехьъяккха новкъостал дергдола массехк хоадам боллаш дола гIулакх кхоачашде барта дувла. Цу гIулакхашта жоп луш я центральни Европеи, Гарггарча Малхбоалеи, къилбаседа Европа районеи, иштта дунен кхыча районашка а безатомни зонаш вIашагIйохкарах, НАТО чудоагIача мехкийи, Варшавски договора юкъе дакъа лоацача мехкийи бIунаш вIашагIкхетача лине гIолла йолча зонера тIема низаш кIезигдарах, паччахьалкхенашка герз хьа ца дарах, хIаьта цу зоне дунен халкъашта юкъера инспекци оттаярах, къамий границаш йолча наьха территорешкара кхыча паччахьалкхений дерригa бIунаш арадахарах йола предложенеш. Вай иштта предложени елар, Европа НАТОИ Варшавски договораи чуйоагIача паччахьалкхений шин группировкана юкъе тIом хьоабергбац, аьнна, пакт вIаштIехьъяккха. Советски правительствас иштта предложени елар тIема гIулакхаш бахьан космически пространствах пайда ма эцалбеи, наьха территорешкара кхыча мехкий тIема базаш дIайоахийлеи, аьнна. Советски Союзо тIахьийхар ядерни герз дола еррига державаш, цу герзах хьалхагIа пайда эцаргбоацаш декхар тIаэца, аьнна.

Цул совгIа, Советски Союзо кхыча паччахьалкхенашта масал дIахьекхар, цхьан оагIорахьа кхыча паччахьалкхений територешкара еррига ший базаш дIаяхарца, хIаьта тоъал ший тIема низаш кIезигдарца.

Хьанна дагадагIац, Советски Союзо ший лоIамах Порт-Артурера ший военни база йитар, Финляндера ший военни база дIаяккхар? Укх тIеххьарча ялх шера диазза вай мехка СССР ТIема Низаш цхьан оагIорахьа кIезигдаьд. 1955, 1956, 1958 шерашка вай ТIема Низаш кIезигдаьд 2 миллион 140 эзар саг. 15 январе 1960 шера вай ТIема Низаш 1 миллион 200 эзар саг дIахо а кIезигде, аьнна решени тIаийцар. Вай бокъонцахьа кхоачашъергьяр из решени а, нагахьа санна социалистически мехкашта кхерам тувсаш йолча НАТО чуйоагIача паччахьалкхенаша укх тIеххьарча хана чIоагIагIа еча тIема кийчоно эскар кIезигдар соцадайта мара.

Советски правительства политика хувца ца луш машар лорабара, чIоагIбара, мехкаш а халкъаш а къестадеш йола новкъарленаш дIаяхара, шерра торговлии культурнии гIулакхаш дIа-юха лелийтара, халкъашка Iилманеи техникаи карагIдаьнначох пайда эцийтара тIаерзаяь я.

Машар чIоагIбар — из да эггара хьалха хIанз паччахьалкхенаш вIаши къестаеш дола дерригa къовсамера дешаш машарца къоастадара наькъаш лахар. ШоллагIча дунен тIемах юхедисараш дIадахарал, Германеца машара договор дарал, цун ларда тIа Малхбузехьарча Берлина дош къоастадарал ирагIеи лоархIамегIеи проблема яц хIанз. Кхетадеш да, германски машара договорах дола дош къоастадеча хана бокъонца этта дола хьал лоархIаш хила дезилга, германски ши паччахьалкхе — Германски Демократически Республикеи Германе Федеративни Республикеи йолаш хилара мукIарло даргара хьадоагIаш из хила дезилга. Машара договор дарца Малхбузен Берлинга кхоачаргья демилитаризованни кортамукъача города статуси цун чурча гIулакхашта юкъе гIертаргбоацаш гарантии.

Советски Союзо беррига низ тIабохийт Германецара гIулакх машарца вIаштIехьдаккхара дош вIаши раьза а йолаш ерригача оагIоний законни хьашташ теркал а деш къоастадайтара. Воаш яххар данза даргдац яхаш цхьаннена а низ бац вай. Советски правительство кийча я пункта тIехьа пункт, статьяна тIехьа статья йолаш малхбузехьарча державашцеи, германски шинна а паччахьалкхений викалашцеи цхьана германски машара договора еррига положенеш ювца, дикагIа йола, машара деша дика гIулакх дергдола решени лохаргйолаш.

Мишта жоп лу малхбузен державай правительстваша Советски Союза машар безаш, хила тарлургйола конфликташ дIаяха, вIаши машаре дахара принципий ларда тIа паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш нийса вIаштIехьдахара духьале еш мел дар дIадаккха гIерташ деча гIулакхашта. Вай предложенешка лерттIа хьажара меттел кхерам тесарца, тIема кийчо чIоагIъярца, тIема гIулакха керда ассигнованеш дарца, тIема низаш дукхагIа хилийтарца жоп лу вайна. Укх шера 26 июле телевидене гIолла къамаьл деш США президента Д. Кеннеде кхыметтел ультиматума хьисапе хIама а оттадир вайна хьалхашка, ма дарра аьлча, Германеца машара договор дара дош вай дIадаккхар дIа а дехаш. Ше тувса кхерам чIоагIбара Д. Кеннеде аьлар, «НАТО щит шеръярах», хьаьта хIанз сихха кхоачашъеш латтача США тIема кийчоний шеррача программах кхайкарал а дир.

1961—62 финансови шера 3,5 млрд. доллар лакхъяьй, из ца хилча а 50 млрд, долларал тIех йоалаш хинна, США тIема бюджет. ЦIаккха а машаре йолча хана США а НАТО тIема блока кхыча доакъашхочо а тIема кийчо ярга хIанз санна иштта дукха ахча дIаахийтадац. США бокъонца долча тIема гIулакхе 200 эзар совгIа резервисташ боахаш, тIема низаш шердара кхыдола гIулакхаш деш латт.

Сихдаь тIема гIулакхаш леладу хIанз агрессивни тIема блокашта чуйоагIача кхыча паччахьалкхенашка а. Малхбузехьарча державай доал деш долча гIозараша ремилитаризованни Малхбузен Германех беш латт дунен керда тIом хьоабара керттера низ. ХIанзарча герзаца Iалашъяь йола Малхбузенгермански бундесвер, хIанззехьа а да Европера НАТО тIема низий дог, хиннача гитлеровски генералашта хIанз дIател НАТО тIема кулгалдара лоархIамегIа йола позицеш. Хьан кулгалду НАТО стратегически планаш увттаяра? ТIема преступник Хойзингер, йовзаш йолча «Барбаросса плана» — Советски Союза духьаларча гитлеровски агрессе плана авторех цаI ва. Хьан командах да НАТО Европа центральни зонера лаьтта гIолла лела эскараш? Царна команда телар, Францеи кхыча европейски мехкийи кортамукъал бахьан къовсам лоаттабаь бола бIаьш эзараш нах къиза боабаь вола генерал Шпейдельва. Бундесвере лакхера командни пост я генерал Ферчага — Советски Союза бIарчча областаш йоассаяь волча тIема преступникага.

Герз кийчделга сих а деш, корзагIбаьнна тIема кхерам а боаржабеш малхбузехьара державаш гIерт германски машара договорах долча дешахи, цун ларда тIа Малхбузен Берлинера положени вIаштIехьйоаккхилгахи низашка хьожаш йола объект е. Цу тайпарча хьалашка машара договор ца дар — из да Малхбузен германски военщинеи НАТО агрессивни блокеи гуччахьара авантюраш могаяр. Дика ховш да Германски Демократически Республикерчеи. хIаьта иштта кхыча социалистически мехкашкарчеи социалистически стройна дукха хана дenз бIарг тIалоаттабеш уж болга. Гитлеровски Германена духьалара тIом болча хана вай союзникаш хинна, хIаьта хIанз фактически малхбузенгермански милитаристашеи реваншисташеи яххар деш йола Малхбузехьара державаш гIерт, Советски халкъагареи кхыйолча машар безача паччахьалкхений халкъашкареи кхоанарча денах бола цар тешам боабе. Цар безам хургбар вай мехкарча хIара саго, хIара советски дезало иштта дукха мах а луш шоллагIча дунен тIем тIа яьха коталонаш вайгара дIаяха.

Бакъдари нийсадари вайгахьа да. Советски Союзо чIоаггIа а массаза а лелаю дерригача халкъий хьашташ кхоачашдеш йола машареи машарца беррига бахареи политика, хIаьта цхьанна а кхерамой кхерам тIатувса гIертарои сийлахь-воккхача Ленина хьийхача цу наькъ тIара а йоаккхаргьяц из. Германски машара договорацара моллагIа дале а, къаьстта ший мехка дола пайдаш лехац Советски правительствас. Машар бахьан долаш машара договор оттаделга вай хьадех дунен халкъашта юкъера хьал чIоагIдарай тоадарай. Советски Союзо яхац Европа карта тIа хувцамаш де деза. Машара договора тIа белгалде деза Советски Союзо яздьача кулгашта юххе США-и, Англеи, Францеи кулгаш а яздь Потсдамски соглашенех, тIаийца доазонаш — укх пхийтта шера бокъонца долаш дола доазонаш. Вай гIертац цхьанне а бокъонаши хьашташи дохаде. Советски правительства йоах, Германеца тIом лоаттабаьча мехкаша цхьана машара договор оттаде деза, из договор оттадаро цига дакъа мел лаьцараштa цхьатарра пайда а лургболаш.

Германски машара договор оттадара эггара хьалха духьал ба кердача тIема авантюрай планаш кийчъеш бола Малхбузен Германера милитаристаши реваншисташи. Ший хана Гитлер кхаьбараша, цун бе герз деллараша, шоллагIа дунен тIом хьоабаьраша Германе Федеративни Республика экономикаи политикаи командни моттигаш тахан юха а дIалийцай. Малхбузенгермански реваншисташи милитаристашеи фашистски Германегара хьайицай кхыдола халкъаш лоал оттадареи цар территореш дIалувцареи программа. Германе Федеративни Республика канцлера Аденауэреи цун гонахьарча низашеи шоай официальни политически курса лард яьй реваншизмах. Боннски правительства министраша Штрауса, Леммера, Брентанос, малхбузенберлински бургомистра Брандта, канцлера санна, хьалхьею реваншистски уйлаш. Малхбузенгермански программа — из тIема программа я.

Малхбузенгермански реваншистийн милитаристийн планаш тIа машара договора моттиг яц. Машара договор цар наькъа духьала латт, хIаьта из ца оттадайтара шоашта могар а ду цар. Цхьабакъда, машар чIоагIбе мел гIертарий хьежа йиш яц Малхбузен Германера кхераме гIулакхаш керттерча боарамга дIакхоачаш кIоаргдаларга. Советски халкъо машареи сатийнеи долча вахара бокъо яьккхай шийна доккха зе а деш, хIаьта Советски правительство чIоагIо яь я хIанзара тIехье, вай бераш, хьатIакхувраш цIаккха а саготои тIема халонаши ца ховш бахара шийна могар де.

КПСС ЦК-неи Советски правительстванеи хет Европе керда тIом хьоабара чIоаггIа духьале е еза аьнна. Йиш яц тIом сецачул тIехьагIа вIаштIехьдаланза долча гIулакхех а машара договор ца хиларах а пайда а эцаш малхбузенгермански милитаризмага ди-тIехьа дуне тIемага кхоачадайта. Машар эшача паччахьалкхений декхар да — тIом хьоабара духьале яр.

Духхьала цудухьа Советски Союзо дех кхы вIалла тIехьа а ца доахаш германски машара договор оттаделга, хIаьта ер шу чакхдалалехьа из вай отта а дергда, кхыча машар безача паччахьалкхенашца цхьана. Нагахьа санна малхбузен паччахьалкхенаши ФРГ-и машарца из гIулакх къоастаде духьала хуле, тIаккха цу гIулакха раьза йолча паччахьалкхенашта цхьана Германски Демократически Республикаца из договор оттаданза яргьяц Советски Союз. Из оттадаро хIама тохаргья малхбузенгермански милитаристий лаьрхIараштеи планаштеи. Договоро юридически чIоагIдергда тIом хинначул тIехьагIара германски доазонаш. Дерригдунен халкъашта дIа а хайна дIаоттаргда цхьа хIама, Германе цхьан даькъ тIа — Германски Демократически Республике — германски милитаризмо агрессивни тIемаш хьоадеш хинна. ДIаяха Iаьржа ха цIаккха а юхайоагIаргйоацаш дIаьннална. ГДР-царча машара договоро, маяко санна, дерригача германски халкъашта машаре вахара никъ хьокхаргба йиззача суверенитетеи кортамукъалени хьалашка, юкъара къамий декхараш къоастадергдола никъ хьокхаргба. Цу дерригане а гIодергда Европа центре чIоагIалеяраи дерригача дунен тIара машар чIоагIбараи.

КПСС Центральни Комитетои Советски правительстваи советски халкъанна, кхыча дерригача халкъашта тешам лу керда тIом ца хилийтара, къоастаданза дола дешаш герзаца ца къоастадеш, переговорашца къоастадара де мел могар дерг хиларах. Советски предложенеш цхьалха а кхеташ а я: вай ях переговорий стола тIа Iо а хайша сатийнна, лаьрххIа дувца деза Германецара гIулакх машарца къоастадара дешаш. Цхьабакъда, советски халкъ оагалургдац кхерама хьалхашка, Советски Iаьдал эттача хьалхара шерашка 14 паччахьалкхений коалицен агрессена духьала лаьттай Советски паччахьалкхе. Вай оагадаланзар гитлеровски Германи тийшача балхаца летача, фашистски бIехал бе а бийра, вайна цо чIоагIа, геттара чIоагIа зе даьдале а. ХIаьта, нагахьа санна Германеца машара договор оттадарца империалисташ юха а вай тIема юкъе чуоза гIорте, вай кийча да цIаккха а дийнлургдоацаш агресси еш дола низаш дIадаха, халкъашта лаьрхIа варгвоаца зеи таIазари тIаоттаде гIертаргбола бIехал тоIабаь бийна дIабаккха. Авантюраш езарашта дIаха декхар да, хIанз дунен тIа эттача кердача низашка хьежача, нагахьа санна цар тIом хьоабойя, агрессораш бохабергболга.

Цхьабакъда, сагота доацаш, фелал яйна хила йиш яц вай. НАТО тIема блоко хIанзара хьал кхы а чIоагIагIа кхохкаде ше дар деча хана КПСС ЦК-и Советски правительстваи лерхI вай Даьхе тешшаме лораяра де мел дезар данза даргдоацаш.

ХьалхагIе а дIакхайкадаьча тайпара, Советски правительствас, 1961-ча шерарча планаца лаьхIача тайпара, тIема низаш кIезигделга ханна соцадаьд, укх шера оборонага дIадодар кIезигдукха лакхде решени яьй. Цул совгIа, тIема низаш дикагIа тIекийчдара динза мел дардгдоацар а даьд.

КПСС ЦК-аси Советски правительстваси дег чура баркал оал вай паччахьалкхен оборона низ дIахо чIоагIбанза баргбоацилга кIоаргга кхета а деш, партеи правительстваи даьча кхайкарала шоай патриотически хьинарца накъа а баьхка дерригa шоай хьинар а низ а оарцагI а баьккха шоай производственни планаш кхоачаш а тIеххкоачаш еш сихагIа а дикагIа а оборона заказаш кхоачашдеш боахкача кхал а маIа а болхлошта, колхозникашта, колхозницашта, Iилмахошта, инженерашта, техникашта, берригача советски наха.

Мехка оборона дIахо чIоагIъяра, цхьайолча предприятешка 8 сахьата балха ди оттаде аьнна предложени еннача болхлошта шоаш чIоаггIа раьза хилар дIахойт КПСС ЦК-аи Советски правительстваи. КПСС ЦК-и Советски правительстваи латташ долча хьалага хьежжа, чакхъяккханза яргйоацача предприятешка из предложени чакх а йоаккхаш цох пайда эцаргба.

Укх шера шоай гIулакхера ха яьккха боалача салташкара, матросашкара, сержанташкара, старшинашкара КПСС ЦК-и Советски правительстваи цIерах дукха письмоши резолюцеши ух ТIема Низий мугIарашта юкъе шоаш битар дехаш. ТIема Низашта юкъе шоаш болча хана шоаш Iома мел даьр, шоай опыт вай Советски Даьхе лораяра дIалулга деза царна. Советски паччахьалкхен оборона чIоагIъяра декхараш а латташ дола хьал а нийса кхетадеча тIемахошта-патриоташта баркал оал КПСС ЦК-и Советски правительстваи.

Мохк кхерамах лорабара хьашташ Iалашданза даргдоацаш хиларца хьалхле а лелаеш, латташ долча хьалеи, Америка ВIашагIкхийттача Штаташа а цар НАТО союзникаша а хадданза тIалоаттабеча кхерамеи лоархIам а беш, КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои оборона министра тIадиллад ханна, Германеца машара договор далцца, 1961-ча шера гIулакхе лелара ха йистейоалаш бола салтий, матросаш, сержанташ, старшинаш запасе дIабохийтилга эшшача боараме тIехьадаккхар.

КПСС Центральни Комитето, Советски правительства салтий, матросаш, сержанташ, старшинаш, эпсараш, инаралаш, адмиралаш, беррига ракетни эскара тIемахой, гIаш лела тIемахой, фена духьаларча оборона тIемахой, фена тIема низий а форда тIема низий а тIемахой тIахьех масса а тайпара фийлали тIема кийчои лакхъяра, тIемахой дисциплинеи порядоки кхы а чIоагIъяра, кхы а чIоагIагIа тIагIертта шоай тIема говзал айяра. Советски Даьхено ший тIемахошта бе деллад дунен тIа эггара дикагIа, толашагIеи низ болашагIеи дола тIема герзи техникеи. Советски Эскарашкара яраш санна межконтинентальнии кхийола тайпеи ракеташ дунен тIа яц. Уж хьаьй советски болхлоша, техникаша иженераша, Iилмахоша. Вай тIемахой сий дола декхар да Даьхе лораяра хьа мел яь хIамаш Iальмате дика Iомаяр — йовзар.

Советски Союзо цIаккха а хьалхагIа герз юкъедоаладергдац, цIаккха а тIом болабеча новкъа яргьяц. Цхьабакъда, вай тIема низаш моллагIча а агрессора из хIалакверговлаш хIама тоха масса а хана йизза тIема кийчо йолаш да.

КПСС ЦК-и СССР Министрий Совети дерригача советски халкъа чIоагIа раьза я из вай партех а Советски правительствах а тешаш хиларах, цар лелаю арахьара а чура а политика цо могаярах.

Вай социалистически паччахьалкхе цIаккха ца хиннача тайпара чIоагIа я. Советски халкъа хьинарча къахьегамо Iальмате доккха беркат лу. Хургйолча, Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съездо хьажа а хьежа тIаэцаргья парте керда Программа — вай мехка коммунистически общество хьалъяра программа. Цу бокъонца йолча коммунизма манифесто шерра горизонташ хьаелл вай халкъа. Вайна машар беза. Америка ВIашагIкхийттача Штатий, Англе, Франце, дерригача кхыча мехкий халкъашка доттагIлен кулгаш дIа а кхувдадеш вай ях: хьадувла машаре даьх вай, машар чIоагIбе вай. Халкъаша цхьан къахьегарца из лорабе йиш я.

Советски правительства ЗАЯВЛЕНИ

ХIанз укх сахьате халкъашта ховш да НАТО тIема блока политика тIехь-тIехьа дукхагIа агрессивни хулга. ТIема кхоачамаш цIаккха а ца хиннача боарамашка дIа а кхоачадеш, эскараш сов а доахаш, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тIехдаьнна чIоагIа кхохка а деш, тIехь-тIехьа чIоагIагIа кхувс шоай тIема машина лайси Америка ВIашагIкхийттача Штаташеи цар союзникашеи. ГIулакх мича дIакхаьчад аьлча, Германски Демократически Республикаца машара договор дара луш дола жоп, герз кара а ийца тIом болабарца хила деза, яхаш, кхерам тувсаш ба США а цунца цхьоагIо йолаш долча мехкий а доалера деятелаш.

Саькха хиланза ца воалийта уж бакъдараш долаш хилча, Советски правительства ший декхар лерхI, нагахьа санна из латаргхуле, моллагIа вола агрессор а юхатоха Советски Союз йизза кийча хилара мел эша гIулакх делга. ХIанз из юха ца хилийта оарцагIа балара тоъам хиллал дика дагайоагIа советски наха, шийгахьа тIема техника совле хулга Iалаш а даь СССР-ах Гитлер летача хана, Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIема хьалхарча бетташка хинна, йоккхий халонаш. Гой, цудухьа даьд хIанзехьа а Советски правительствас СССР тIемах лораяра низ чIоагIбара эшаш дола дукха а гIулакхаш. КIоаргга, массе оагIорахьара цу деша уйла а яь, из бахьан долаш тIаийцай цо ядерни герзаш экспериментальни лелхийтилгах йола решени а.

Из цIенхашттара гIулакх лоархIамеи бехктокхамеи хилар дизза кхета а деш, Советски Союза Правительствас динза даргдоацаш лерхI, вай планета тIа бахача бIаьш миллионаш болча наха дунен кхоалагIча тIемах хургйола катастрофа ца хулийтилга мара, кхы маIан доацаш йолча цу решене маIани лоархIами советски халкъага а дерригача адамашка а дIадовзийтилга.

Дунен керда тIом кийчбеш бараша хIанз наха саIехамаш дувц, нагахьа санна из болалойя, керда тIом термоядерни герзаш доацаш хургба, яхаш. Цхьабакъда, из халкъаш Iехаделга да. Хьалхе а белгалдаьча доазонел арахьа ца эккхийташ тIема цIи соцае низ ца кхаьчалга хойт исторе опыто. Юхакъовла низ ца кхоача шоай къиза законаш да тIемий. Агрессоро тIом хьоабу ше летар гора оттаве, ше яххар цунга дайта. Нагахьа санна эше, моастагIчоа ше де лийрхIа хIама шийна тIакхоачаргдолга а кхетаду агрессоро. Цудухьа тIема юкъе яхача хIара паччахьалкхено, дIалеташ яле а лоралуш яр яле а бе-башха а доацаш, цхьаккха хIама а дутаргдац ше котъялара ца деш, шийга долаш дола дерригa тIема кхоачамаш кхоачадаллалца ше ийшарг а лоархIаргьяц цо. Ишта хьалаш хилча моллагIча а герзашцарча конфликтах, юххьанца, кхыметтел лоадам боацаш из яле а, ядерни паччахьалкхенаш цу юкъе йолхе, хиланза а ца боалаш массане юкъара ракетно-ядерни тIом хургбар.

Дукха ха йоаццаш шоай цIагIа тIом бIаргабайнеи машар юхаоттабара цхьанна хIаманца диста йиш йоацаш дукха лайнеи болча советски наха къаьстта дика кхетаду чуийнна тIема кхоачамаш делга дIадаккхара, хIалак хилар тIадахьача тIемашта даиман кIалхардалара халкъаш тIакхер хIанад. Цхьабакъда, хьалха дIадахача тIемех наха тIакхаьча хиннар дерригa а кIориг да алхха массехк термоядерни бомба царна тIакхоачае тарлургйолча унзарленашта юхе. Йоккхийча паччахьалкхенашка-м тахан итташ, бIаьш хинна ца Iеш, эзараш ма йий уж тайпа бомбаш. Кердача герзий низ боккха хиларах, термоядерни зарядаш тоха лаьрххIача метте дIакхоачаярах, цу тайпара герз техача цо дергдолчох дола Iилман а технически а кхетамаш. вай ханара тIом мишта хургба дизза кхетаде торо йолаш, кхоачам хиллал Iоадаьд, ше ядерни цхьа паччахьалкхе хиларах тарра, Советски Союзо.

Советски паччахьалкхе я массане а дерригa а герзаш дIадоахилга, атомни герзашта тохкамаш дар соцаделга эггара хьалха дIакхайкадаьр. ВIашагIкхийттача Къамий Организацега ювцийта цо цкъа мо дукккхаза а тийннай из гIулакх кхоачалшделга Iалашдергдола хьадда йола предложенеш. ВIашагIкхийттача Къамий Организаце трибуна тIара, Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева посланешцеи даьча къамаьлашцеи, переговорий стола гонахьа социалистически лагера викалаш малхбузехьарча мехкий викалашца вIашагIа мел кхийттача моттиге массаза а хозаш хиннаб, чIоагIане чIоагIа дунен халкъашта юкъера тIахьожам а болаш, дерригa герзаш — тIеххьарча бомбага, тIеххьарча снарядага кхаччалца — дIадахара, эскараш — тIеххьарча салтечунга кхаччалца — мукъадалийтара, генеральни штабаши тIема ведомстваши цIенъяь дIаяхара хьакъехьа барт бе, яхаш, Советски Союзо даггареи цIенеи бу тIахьехам.

СовнагIа аьннарг хургдац, нагахьа санна США. Англе. Франце, малхбузехьарча тIема блокашта юкъе дакъа лоацача цхьаццайолча кхыча правительствашта а иштта из ловш хиннадаларе, адамаш тахан а тIехь герзаш а доацаш, эскараш а доацаш машаре дахаш хила йиш яр, аьлча.

Герз дIадаккхара моастагIаша хIанз а тIехьа сурт увттаду, герз дIадаккхара хьакъехьа соглашени яра духьале еш дараш, тIахьожама хьакъехьарча деша Советски Союзои Малхбузен державашеи лувцаш дола тайп-тайпара наькъаш да, яхаш. Цхьанне а харцдац паччахьалкхений эггара бIарзагIа долча хьаштех — цар кхерамзлен хьаштех — тоссалуш долча герз дIадаккхара дунен халкъашта юкъера тIахьожам оттабелга чоалхане а бакъахьара а гIулакх хилар. ТIахьожама хьакъехьара дош, бакъ а долаш, герз дIадаккхара хьакъехьарча соглашенега бодача наькъ тIа оттабаь кхера хиннаб дукккхача шерашка. Из хиннад герз дIадаккхара хьакъехьа телаш йола моллагIа а предложенеш чакх ца йоалийташ йитар духьа бахьана малхбузехьарча державаша тIахьожамах пайда ийбаь хиларах. Уж хьалхагIа а цIаккха гIийртаяц герз дIадаккхара тIахьожам оттабе. Из дикагIа кхетадергдолаш хьахьекхар, бувцаш бар герз дIадаккхара лоаттабу тIахьожам а боацаш, герз кийчдара лоаттабу тIахьожам ба аьнна, ООН-а трибуна тIара ши духьа доацаш хьакхайкадаьча хьалхагIа хиннача США президента Д. Эйзенхауэра.

Герз дIадаккхара гIулакх доха ца дайтар духьа Советски правительства духхьал дIааьлар, дунен халкъашта юкъерча тIахьожама хьакъехьа малхбузехьарча державаша луш йола моллагIа а предложенеш хьалххагIе а хьатIаэца кийча я ше, аьнна. Цул тIехьагIа малхбузехьарча державашкара эшар цаI мара дацар — массане а герз дIадаккхара хьакъехьа вай еннача предложенешта хьатIайоагIилга а массане а юкъара тIахьожам лоаттабара хьакъехьа шоай предложенеш лулга

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа).

Советски правительства ЗАЯВЛЕНИ

Йистедоалар. Долалур 2-ча оагІо тІа.

а. Цхьабакъда, тамаш йолаш гІулакх да — дунен халкъашта юкъера тІахьожам оттабара гІулакхана цул хьалхагІа селла чІоагІа йоакхо еш хиннараш мотт сецача санна бисар, дунен халкъашта юкъерча тІахьожама система хьакъехьа шоай идеяш вІаштІехьъяхара а чакхъяхара а цхьаккха новкъа хІама доацаш шоашта торонаш еннача хана!

Сенца кхетаде дезаш да хІаьта, малхбузехьарча державашкахьара цу гІулакха хІанзалца хьадда предложенеш ца хилар? Из кхетаде йиш яц тІахьожама хьакъехьа шоаш енна предложенеш Советски Союзо дІатІаэцарг ма йий, тІаккха малхбузехьарча державай е массане а цІендаь герз дІададаккхара тІехьа хила езаргья, е герз дІададаккхара моастагІий шоаш хилар, цу тайппара герз дІададаккхара тІахьожам лоаттабара моастагІий шоаш хилар а, бокъонца дІагучадаккха дезаргда, аьнна хеташ, уж кхерарца мара.

Вай деношка керттерадар — из массане а цІендаь герз дІадоаккхилга да, хІаьта цу тайпара герз дІададаккхара хьакъехьа яьча соглашене къоастадергдар ядерни тохкамаш дара хьакъехьара дош а. Бакъдолаш да, сихдаь хьадеш дола герз соца а дича, хІаьта Іоадаь герз дІа а даьккхача, из эргадаха дезаргдола бахьанаш дІадаргхилари, долче, экспериментальни ядерни тохкамаш де дезарг ца хилари. Цхьабакъда, ядерни герза деш дола тохкамаш соцадара хьакъехьа цхьа соглашени яьяр аьнна, ше-шегІа соцаргдац сихдаь хьадеш дола герз. ХІанзале а атомни герз долаш йола паччахьалкхенаш дог оттанза Іергьяц из соглашени йоллашехьа а шоай гІулакхаш леладе, герз эргадаьккха тоадар духьа, керд-керда наькъаши бахьанаши леха, кхаьйиъ державо даьча тохкамаша хІанз дола тайпа унзаре термоядерни герз боарам боаццаш дукха Іоадара шортта кхоачам бергхилар ца дийцача а.

ХІанз а термоядерни герз доацаш йола паччахьалкхенаш а гІертаргья шоашка йоагІача аргІанна из хьаде, атомни тохкамаш ца дайташ йола соглашени яр аьнна ца Іеш. Цу тІа а цар хьоттаде тарлу герз дІададаккхара тІехьа бараштa къарде селла атта хургдоаца бахьанаш. Боккъалдар аьлча — нийса а хургдий, тІема гІулакха атомни энерги караерзаеш хьалхаяьннача цхьан паччахьалкхенаша хьалххагІе а, шоаш экспериментaш ярца атомнии водородни бомбай бІарчча гувнаш дІахо хьалъувттадеш а, хІаьта вожаш шоай тІема низа, долче, шоай кхерамзле Іалашъяра торонна а — ядерни державайл тІехь-тІехьа дукхагІа тІехьаюсаш хилара, кулгаш вІашка а дехка, бІарахьежаш ягІаргйолаш а дола гІулакхаш нийса да аьнна хийтача.

Йолаш йолча опыто кхыдар дувц.

Цхьа ха яр, дунен тІа атомни герза монополи йолаш а ВІашагІкхийтта Штаташ из шийга хилийта гІерташ а. Шийна нийсса цу хана цхьанна паччахьалкхенга ца хинна герз шийкара хиларах пайда а эцаш, шийбезам хиннача хана а хьаштдолча моттиге а атомни бомбашта тохкамаш деш яр США, цу хьакъехьа халкъаша моллагІа уйла яьяр а фуннагІа дийцадар а аьнна теркал а ца деш. Кхыметтел дийнача наха — бераштa, кхалнаха, боккхийча наха теха а цу унзарча герза тохкам ца бича Іанзар США, Херосимеи Нагасакии яхача японски городашта, ийша ваьннача моастагІчун лаьтта атомни бомбаш чу а етташ. Атомни бомба хьалха а йоахаш, дерригача дуненга шоаш аьннар дайта, социалистически мехкаш кхераде гІертар цу хана США политика увттаеш хиннараш. Іалаьмате кхерамерча хьала тІа отташ латтар гІулакхаш. Шийна дерригa материальнии духовнии низаш оарцагІдаха дийзар советски халкъа машара кхерам тІатувсаш йола США атомни монополи йохаяр а тар ме лу лоацагІча ханашка шийн атомни герз хьадар а духьа. Дукха ха ялалехьа кхы а дукхагІа хилар ядерни державаш. Царех дІакхийтар Англи а.

Халкъаша ханнахьа кхетадир сихдаь герз хьадара керд-керда мехкаш юкъеозар мелла кхераме да, уж чІоаггІа раьза хилар ядерни герза тохкамаш делга соцаде алара. Эггара хьалхагІа из аьннар яр, масса тайпа ядерни герза тохкамаш делга массанахьа а цІаккха дергдоацаш а соцаделга леррахи тІагІерттаи Іалашде дуккхача шерашка гІийрта йола Советски Союз. Цу гІулакха цо шийн цхьанне оагІонгахьара сецадьдар ядерни тохкамаш делга, цун оагІорахьара цу тайпара акт, цу ханале Советски Союзачул дукхагІа США-еи Англеи ядерни тохкамаш дар бахьан долаш, гуччахьарча кхерамца ювзаенна хиннаяле а. Духхьал Советски Союза инициативах а цо шийн низ кхоачар дар бахьан долаш а йолаелар Женеве кхаь ядерни державана юкъе переговораш. Уж переговораш еча хана саббарах вІаши гІойленагІа хургйола решени лохаш яр Советски правительство, США-неи Англенеи ловчоа тІехьа массехказа лоархІамера гІулакхаш дарца.

МалагІа никъ духьалбаьккхар малхбузехьарча державаша Советски правительства лаьцача кхетабеш а тешаме а болча наькъа?

Ядерни тохкамаш ше цхьанне Советски Союзо соцадара цар жоп делар, йоккхалга диллача кхы ца хиннача тайпара йола ядерни бомбаш дуккхаза лелхийтарца. Переговорашка дакъа лоацарий наькъаш гаргадоаладе дуккхаза а Советски Союз гІертара США-аи Англеи правительстваша массаза а жоп лора селхан а тІехьа шоаш хьаувттаьяча шоай предложенешта тІера бувларца, шоай низ кхоачар дора фуннагІа даь а барт вІашагІа ца кхетийта гІерташ. Мадарра аьлча, цар йоаяь дІаьхар массава раьза а волаш тІаийца, ядерни бомбаш лелхийтилга дІадаккхара а ядерни тохкамаш соцадара а хьакъехьа даь договор кхоачашдара боаггІаш бола тІахьожам лоаттабелга Іалашдара методаш лахара гІулакха Іилмахоша-эксперташа, цу даькъе шоай — американскии английскийчар а, яь заключенеши рекомендацеши.

Малхбузехьарча державай правительстваша тІагІертта дІадехар, хІанз а дех, ядерни тохкамаш делга дІадаккхара хьакъехьа даьча договора юкъе лаьтта кІал ядерни лелхамаш делга ца могадеш йола моттигаш ца хилийтар. Цу тІа а, хІара сакхетам болаш волча сага гуш да, цу тайпара герзаш лелхийтар, кхыметтел машара гІулакхашта ду из яхаш тешал дойя а, долаш дола ядерни герз къайлагІа эргадаьккха тоаде е цун керда тайпаш хьаде гІертилга мара из ца хилар. Нагахьа санна ядерни герз лелхийташ йола оатхал, масала, «лаьтта дохадара» мегаш хуле — уж тайпа лелхамаш де шоашта бокъо яккха гІерт малхбузехьара державаш, — тІема гІулакхашта а мегаш хургья из оатхал. Цу тайппара, хабара ядерни тохкамаш соцадара тІехьа да тхо а яхаш, США-с, хІаьта иштта Англе а, бокъонца йоакхо ер кхыдар да — лаьтта кІал лелхамаш дарца е машара гІулакхашта ду яхаш лелхамаш дарца термоядерни герз дІахо эргадаьккха тоадергдолаш договора юкъе тийшаболх мишта хьоргбар-хьогІ яхаш.

Дунен халкъашта юкъерча тІахьожама органе цхьатарра дакъа лоацаш а тІахьожам лоаттабара цхьатарра торонаш йолаш а социалистически паччахьалкхенаши, тІема блокашта юкъера капиталистически паччахьалкхенаши, нейтралистски мехкаши хургдолаш барт бе вай яьхадар Советски правительства. Цунна духьал малхбузехьарча державаша йоалайир чакхъяьхача Советски Союзал царга совле хургйолча хьала тІа, цу державашка тІахьожама органе хадданза доал де а тІахьожама посташи группаши я а яхаш, Советски Союза территори шпионех хьалийза а йиш хургйолча хьала тІа оттавеш йола предложени.

Женеве хиннача переговораша тешаву, малхбузехьарча державаша шоашта хьаштдола тайпа ядерни тохкамаш дара тешшаме бокъо яккхар а шоай бе йоалла шоаш аьннар дергдола оатхал хургйолеи мадарра аьлча малхбузехьарча державай генеральни штабий кара хургйолеи дунен халкъашта юкъера тІахьожама орган вІашагІйоллар а духьа малхбузехьарча державаша шоай никъ лаьца хиларах. Тохкамаш соцадара хьакъехьарча а дунен халкъашта юкъерча тІахьожама хьакъехьарча а дешах США-еи Англеи викалаша даь къамаьлаш техкача хІилла мара хІама хиннадацар.

Переговорашка дош дІахо къоастадайтар духьа, Советски правительства предложени елар ядерни герза тохкамаш делга соцадара дош къоастаделга массане а цІендаь герз дІададаккхара проблемаца дувза, аьнна. Из лоархІамера предложени йоалаьяр СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви США президент Д. Кеннедии Вене вІашагІкхийттача хана дІаденнача Памятни Записка тІа. Советски правительства цу инициативо кхы тІа а торонаш хулийтар герз дІададаккхарах долча дерригача дешай хьакъехьа вІаши мегаш йола решени яра, къаьстта боккха лоархІам болаш да, эггара ширагІа а массадола дешаш чулоацаш а бола дунен халкъашта юкъера тІахьожам оттабара, цу даькъе ядерни тохкамаш соцадаьча из оттабара а йола духьаленаш цо дІайоахаш хилар.

ВІаши дувцар кхета а даь барта гІолга аттагІа хилийтар духьа Советски Союзо даь керда гІулакх мишта тІаийцар хІаьта малхбузехьарча паччахьалкхенаша? Советски предложенешка бокъонца, хьажара меттел, США-еи Англеи правительстваштa дикагІа хийтар цу предложеней чулоацама маІан харцахьа даха хьожилгеи Советски Союза безам латта гІулакхаш доацача тайпара дувцилгеи. Цунца цхьана США бехктокхамера викалаш вІалла шек валга йоаццача тайпара хоамаш де баьлар, укх гаргга рча хана США-с юха а дІадоладергда ядерни герзашта тохкамаш делга, яхаш.

Са мел доалла хІама дувр а долаш, хІаьта материальни ганзашта хІама а дергдоацаш йола нейтронни бомба хьаяра проекташ США лелаелгах долча бакъдараштa дунен халкъий теркам къаьстта тІабохийтилга шийн декхар лерхІ Советски правительствас. ГІаьрал дара, наьха лаьтташ дІалувцара наьха рузкъаш дахара тІакхувш болча агрессорий мара тарлургдац Іилмахой низ цу тайпара герз хьадара тІаберзабе. Нах боа а баь, цу шоаш боабаьча наьха къахьегамо хьакхелла беркаташ, цар хьадаь рузкъаш шоай карадахьа безам ба цар. Уж оакхарий гІулакхаш да. Нейтронни бомба хьаяра хьакъехьарча планаша хьагучабоаккх адамаш гоама долча, наьха къахьегам Іалаьмате чІоагІа боацабарах хІанз кхоачамбе безам боацаш йолча, шийна Іоадеча рузкъашта, гитлеровски палачий газови камераши нах боабаь моттигаши шоашта юхе кІориг дола доккхий зуламаш де кийча йолча империализма беррига чулоацам.

Къайле йолаш дац, лаьттан кІалха ядерни лелхамаш дара дІагарга кхаьчаи из кхоачашдара алхха хьалхара бахьан лохаши США хилар. Ядерни герзашта тохкамаш делга юхадоладе безам болаш США правительство хилча, гайна даь а ганза даь а, цар из дергхилар ца ховш малав.

НАТО гІолла США союзник йолча Франце дуккхача хана денз ядерни герзашта тохкамаш делга санна дола бакъдар а теркал ца деш Іе йиш яц Советски правительство. Ядерни тохкамаш а ца деш, массанахьа а уж совцадара хьакъехьа переговорашка гІолла США-цеи Англецеи барт бе гІерташ Советски Союз йолча хана, цкъа экккхийтачул тІехьагІа цІаькха а экккхийташ ядерни бомбаш лелхийташ хиннай Франци. Цу тайпара тохкамаш делга сацийта, аьнна, ВІашагІкхийттача Къамий Организаце кхайкарал даь доллашехьа а, дунен дерригача мехкий дуккха общественни гІозараш цу гІулакха духьала доллашехьа а, нагахьа санна ядерни герзашца ше еш йола эксперименташ Франце совца ца йойя, ше а тохкамаш делга юхадоладанза яргьяц, аьнна, Советски Союзо дІакхайкадаь доллашехьа а, из хІанз а уж тохкамаш деш я.

Нагахьа санна Франце ядерни тохкамаш деш хиларах е йоаггІаш йола выводаш Советски Союзо ца йича, из а цун союзникаш а цхьан тайпарча хьала тІа хургбацар США, Англеца, Францеца, царца цхьана тІема блоке долча кхыча мехкашца. Советски ядерни герза экспериментальни лелхамаш хилар шоашта новкъа хургдолча США-аи Англеи наха шоашта духьал доаладе деза, дунен тІа кхы мел йола паччахьалкхенаш из ца деш яггІашехь а, термоядерни герзашта тохкамаш деш яр шоай союзник — Франци а йоацаш, СССР союзник, масала, Чехословаки хилча шоашта фу хетаргдар!

Фу хетаргдар тІаккха США-на, Англена, НАТО-на юкъерча кхыча мехкашта? Шоай кхерамзленна гуччахьа зене дола гІулакхаш леладеш хилча ловргдарий-теш цар? Айя тІаккха ядерни тохкамаш деш яр-м Чехословаки а, е моллагІа кхы социалистически мохк а боацаш, НАТО доакъашхо Франци ма йий. ТІаккха шийн кхерамзле чІоагІъяргахьа лостадаь гІулакхаш Іа ма де ала йиш йий Советски Союзага? Шийн халкъанна эшача хІамайи шийн мохк тІемах лорабареи бокъонца йоакхо еш йолча цхьанна правительствага йиш яц из ца деш Іе.

Тахан Сахаре лелха французски бомбаш шоай низага диллача селла йоккхий еце а, хІаьта а цар политически резонанс дуккхаза а кхерамегІа я. Французски ядерни тохкамий талгІи, лаьттан масса миІинге дІа а кхоачаш, дорхой эгІазали сов а йоахаш, наьха са тІакхувш долча хІамаех етталу. Из кхыметтел Женеве а дІакхаьчай, ядерни герзашта тохкамаш делга даиман соцаде яхаш йола предложенеш переговорий стола тІара дІа а кхувсаш. НАТО агрессивни тІема блокаца Франце правительство хьинаре дакъа лоацаш хилар санна, ядерни герзашта тохкамаш делга ца социйтар а, дувза а доагІаш Алжире лелабеча эхь долча колониалистски тІемацеи Тунисе Бизертах латарцеи дувз дуккханеша.

Хатта доагІа: мича хиннайолтеш США-еи Англеи правительстваш. ВІашагІкхийттача Къамий Организацех а дерригача дунен тІарча халкъех а дош ца хеташ, африкански континенте Франце ядерни устройстваш лелхийтача хана? ТІема блокера шоай доакъашхо хьатохара а ядерни лелхамаш ца дайташ из соцаяра а меттел, цар из гІулакх мерздора Франце правительствана. Цунна кхоачам боллаш дика тешал ду, ядерни тохкамаш ца дара паччахьалкхенаш тІахьехаш йола ООН-а Генеральни Ассамблея резолюци хьал ца лоацаш США-и Англии Іеро а.

Бакъда, Советски правительства дерригa бакъдар дІааргдацар, нагахьа санна цу резолюцена голосовани яь тІема блокашта юкъе чуйолхаш йолча паччахьалкхенашеи уж хинна ца Іеш дуккхача кхыдолча мехкашеи французски правительствас ООН-а лоІамаи халкъий лоІамаи духьалара гІулакхаш леладар могийташ хилар хьоа ца деш из Іийча. Советски правительство, бакъдар аьлча, ховш я цу правительстваштa юкъе ядерни тохкамаш дІадахар даггахьа ловш бараш а кІезига ца хилар. Бакъда, нагахьа санна хІанз ядерни герзаш хьадар сихдеш дале, цу паччахьалкхений правительстваша бокъонца, цІенача дегашца дІакхетаде мегаргда, цу тайпарча гІулакхех болча бехктокхама къаьстта дола дакъа шоашка кхоачаш хилар, хІана аьлча цар шийн ханнахьа юхатехадац ядерни тохкамаш дар дІаходахьарга дуне тетташ дола французски гІозараш.

Советски Союзе дика довзаш да термоядерни герзашта тохкамаш дарах са мел доаллача хІамашта хулаш дола зенаш, хІаьта цудухьа цу тайпара зенаш махулла кІезига хилийтара де мел дезар а ду. Бакъда, ядерни герзацарча моллагІча эксперименташа наьха сатем боабу, цар дегашта чов ю. Нагахьа санна Советски правительствас ядерни тохкамаш дарах бола соцам тІаийцабале а, атта хиннадац цунна из де. Цо из данза ца йоалаш а, дог раьза доаццашехьа а, шийна новкъа долаш а даьд, бокъонца масса оагІорахьара дош Іома а даь. Советски правительство, цун лоархІам шийна дика бовззашехь а из гІа баккханза ялланзар, империалистически мехкаша дунен халкъашта юкъе оттадаьча хьалаша дІадехар бахьан долаш. НАТО хьалхле лелаеча державай — США, Англе, Франце, ФРГ политика, цу еррига агрессивни блока политика санна, из ца дича кхы де хІама дитанзар Советски Союза.

Советски халкъ а Советски правительство а лоархІам банза яргьяц хІанз юха а, ткъо шу хьалха санна, вай Даьхен доазон гонахьа Іаьржа тІема морхаш хьувзаш хилара а Малхбузен Германенеи Германски милитаристий хІанзара союзникаши тІема кхоачо яра хорш деча санна хьувзаш хилара а. США, Англе, Франце правительстваша даь ца Іеш, гитлеровски тІалотамах халкъашта кІезига зе ца хиннача цхьадолча европейски мехкий правительстваша а хІанз шоай кулгашца новкъостал ду малхбоаленгермански реваншистaшта кердача тІема авантюрашта кийчбала. Малхбоален Германи герзаца кийчъяра политикана шоашта доагІача даькъа бехке я НАТО чуйолхача зІамагІа йолча паччахьалкхений — Бельге, Дане, Голланде, Норвеге, Греце, кхыча цу тІема блока юкъе дакъа лоацарий правительстваш а. НАТО-рча шоай боккхагІа болча партнерашта тІехьашка лачкъа вІаштІехьдаргдац цар, цу хьакъале йоацача а кхерамерча а политиках доахкача дерригача зенашта жоп шоаш дала дезаргда цар.

Аденауэри цунна тІехьа латта низаши Малхбоален Германех къамарге кхаччалца тІемаца кийчъяь йола милитаристски паччахьалкхе е гІерт. Цу паччахьалкхен арахьарча политика керттера гІулакх да реванши дунен шоллагІча тІема итогах Европе оттадаьча доазошка юха а хьажари. ХІанз ФРГ правительство гІерт гитлеровски Германе безоговорочни капитуляци яьча хана, Германена демилитаризаци ярах йолча союзнически соглашенех США, Англи, Франци бокъонца дІахаданза йолча хана, шийна карардаьннар юхаметтаоттаде.

ТІом хинначул тІехьагІа даьнна ялхайтта шу — из шортта кхоачамбалла зама я Малхбоален Германе халкъо, ГДР-рча халкъо санна, хьалхагІа леладаьча милитаристски гІулакхехи Германе хьоабаьча дунен шин тІемашка чІоагІа эшарахи эца боагІаш бола кхетам ийцабий ха. Из харцахь дале а, дуккхача хІамаша хьадувц, Малхбоален Германе дахача немецки халкъа цхьадолча даькъо реваншах йолча Іовдалча уйлашка ше Іеха а дайт, керда баьннача фюрерашта ше тІема наькъ тІа даккха мукъа а лу. Кхыча тайпара мишта кхетаде йиш я ФРГ бахача наха мутІахьа а хинна бундестаге хоржамаш массаза ду канцлера Аденауэраи агрессе кердача акташка махулла немций тІаувзача политикаштеи кхажамаш тувсаш дола гІулакх? Аденауэра кхажамаш тувсаш бола немций ца ховш хила йиш яц, Аденауэреи Малхбоален Германерча цун политика тІехьарчареи тІема кхоачонна хьайица лозунгаш ше паччахьалкхен доал де оттача ханеи цул тІехьагІа шоллагІа дунен тІом болабеннача ханеи Гитлера леладаь антикоммунизмаи реваншаи лозунгаш хилар.

ХІара халкъ, из ховш ма дий, шийн лоІамах да паччахьалкхенна доал де шийна безаш бола политически деятелаш оттабе. Бакъда, цхьаннена а могаргдац Германе чухь милитаризмаи агрессеи фу мишта кхач дуккхаза а бІаргадайна долча кхыча мехкашкарча халкъий дІаяхача хана хинна трагически событеш юхахилийтара духьала йоагІа лоравалара оаз, хІара немцечоа дІахаза езаш йола оаз айяра йола бокъо царгара дІаяккха.

Мелла из новкъа дале а, Малхбузен Германера немций меттел, цхьадолча малхбузен державай тІема блокашка дакъа лоацача кхыча мехкашкара халкъаш а дІаэттадац хІанз а замано дІадехарашта нийсса, кердача тІема еш йола кийчо йохаяра гІулакхаца лаца доаггІаш дола дакъа лаца. Из иштта лархІа доагІаш да, хоржамаш деча хана цар цу тайппара герз кийчду политика лелаю правительстваш вІашагІъехкача кандидаташта тІехьа, партешта тІехьа голосовани еш хилар бахьан долаш а. «Шийла тІом» дІабаккхараи машар лорабараи тІадерзадаь долча гІулакхашта юкъе дакъа лацара юстара а дувлаш, уж халкъаш цхьаккха дича лоархІадац шоай дерригача гІулакхашца массане а цІендаь герз дІадаккхара моастагІий шоаш хилар а сихдаь герз хьадараи тІема психоз гІоръяккхараи тІехьа шоаш хилар а хьахьекхача правительстваех ца теша а уж хьал ца лаца а. Нагахьа санна цу халкъаша дуне хІалак хургдолча тІемага дугаш йола правительстваш юхатохар духьа шоай торонех пайда ца эце, герз дІадаккхара, адамий общества вахар чура цІенбаь тІом дІабаккхара бола шоай лоІам чІоагІбар духьа шоай низаш кхыча халкъашца вІашагІа ца тохе, цунах бе цаІ мара соцам бац: цу мехкий халкъаш хІанз а сомадаьннадац, машар Іалашбара гІулакха царна шоашта тІалатта беррига бехктохкам кхетабаьбац.

Малхбузен Германе тІом хьоабара кхерам дукхагІа хо мел лу, чІоагІагІа тІатеІаш а сихагІа а де деза германски милитаристашкахьара тІабоагІача кердача кхерамах халкъаш лорадергдола германски машара договор. Массанена а махарра, духхьал из да Советски Союз де гІертар. Цхьабакъда, Советски Союзо ше германски машара договор де а цунца шоллагІча дунен тІемах юхедиса гІулакхаш цІендаь дІадаха а лаьрхІа хилар дІакхайкадарах цунна кхерам тІатувс кхоалагІа дунен тІом хьоабергба шоаш яхаш.

Германски машара договор дара хьакъехьа еннача советски предложенешта духьал жоп луш цІаькха низ хьахьоккхилга да США-и Англеи Малхбузен Берлине кхы тІа а тІема низаши герзаши чудоаладар. Малхбузен Берлинера малхбузехьарча державай тІема гарнизонаш чІоагІъяра из башха лоархІам болаш дац, из даьд духхьал провокацеш, алхха провокацеш хьоаяр духьа, из кхы мел дарел дикагІа хов уж эскараш Малхбузен Берлине дахийта аьнна решени яьрашта.

Шийн мехка халкъашта хьалхашка, социалистически мехкий халкъашта хьалхашка, машарерча вахарга кхача гІерташ долча дерригача халкъашта хьалхашка шийн силахьа декхар кхоачашдергдацар Советски правительства, нагахьа санна кхерамаш а США-и цхьадола НАТО кхы мехкаши дІалаьца еш тІема кийчонаш а йоллашехьа а, цхьайолча НАТО державай столицашкара дІоахденна кортош шелде низ кхоачаргболаш дола, чІоагІагІа дола герза тайпаш эргадаьха тоадара шийга йолаш йолча торонех цо пайда ца ийцача.

БоккхагІа — 20—30—50 —100 млн. тонн тротила низ бола дуккха ядерни бомбаш хьае аьнна проекташ оттаяьй Советски Союзе, хІаьта майора Ю. А. Гагаринеи майора Г. С. Титовеи Лаьттанна гонахьа адам цецдоаккхаш космически никъ баьрий тайпарча, низ болча ракеташта могаргда уж тайпа ядерни бомбаш урагІъяхьа а Советски Союзах е социалистически мехкех лата дагахь хьаболалургболча лаьттан тІарча моллагІча моттиге уж кхоачае а. Бехказло йоацаш мелал хургьяр НАТО тІема блоко лелаю агрессивни политика бахьан долаш эттача гІулакхий бе боаггІаш бола мах ца бича а Советски держава, сийлахьйоккхача социалистически лагера, машар безаш йолча ерригача паччахьалкхений кхерамзлеи низи чІоагІбара йоакхо ца йича а.

Укх Заявленеца Советски правительство кхайк Советски Союза машар безаш йола политика нийса кхетаеш болча советски халкъа доттагІашка кхайка ца Іеш, Советски Союзо термоядерни герза кердача тайпашта тохкамаш дара хьакъехьа дорхбенна дувца безам болаш, хила тарлуча, доазол дехьарча мехкашкарча нахага а. Советски правительства из хІама де лаьрхІад из гІулакх де дезача кхоачаяь а хІанзарча хьалашка из динза дардоацаш а хилар халкъаша кхетадергхиларах чІоаггІа дог тийша а йолаш. Агрессора цІерца зуламе ловзар де безам ца хилийтар духьа цунна дІахайта а бІаргадайта а деза машар безаш йолча паччахьалкхений лоІамаи кхерамзленнеи моллагІча тайпара тІагІортар дерригача герзашца юхатоха кийча бола низ дунен тІа хилар а бекхам беш долча герзо агрессор шийн бІена чура лоацаргволга а.

Из дерригa а Советски правительства дувцац алхха хІанз ядерни тохкамаш де дезача из кхоачаяь бахьанаш долчча бесса довзийтар духьа. Цо из дІахойт эггара хьалха, кхерам мичахьара тІабоагІа дерригача дунен тІарча халкъашта дІахайтар духьа, машара моастагІаша леладу гІулакхаш царна дикагІа бІаргадайтар духьа, цу кхерама духьал къовсам лоаттабара шоай низаш вІашагІтоха царга йиш хилийтар духьа. Машар бисарах доккхал мел дераштa дІаховлда Советски Союза новкъосталга, тІема психоз хьееараш сакхетам чу боалабар а сихбенна кердача тІемагахьа удараш юхасоцабар а духьа цо тІабахийтача боккхача низага паргІатта догдаха йиш йолаш уж хилар.

Хувца ца луш машарца дахарах йолча ленински принципашкара хьалхле а ийеш, Советски Союзо цхьаннена а кхерам тІатувсац, цхьаккханех лата дага хІета-вета а яц. Советски правительства массанега а тешшаме дІакхайкаду СССР ТІема Низаша цІаккха а хьалхагІа герз юкъедоаккхарг ца хилар.

Советски нах ираз долаш хургбар, нагахьа санна сихдаь герз хьаделга дІадаккха мегача, нагахьа санна ядерни герза деш дола тохкамаш кхы цІаккха де дезарг а доацаш дІадаьлча а тІемо адамий обществана кхерам тІатувсача хана денз халкъаша шоай букъ тІа дІакххихьача безача мухьах дам уж мукъадаьлча а.

Нагахьа санна хІара халкъо, индустриально чІоаггІа дегІабенача е хІанзза мара шийн экономика дегІайоалае ца болабеннача мехка, паччахьалкхений тІема блокашта юкъе боагІача е нейтралистски политика тІа латтача мехка халкъ из дале а, паччахьалкхений тІема машина кагъяь а адамаш хІалакдеш болча ядерни тІема кІалхардаьха а хулга шоай диззача дешаца дІадехе — иштта хург а да. Советски халкъа вахара хьашташ, ше дог тийша хиларах, цІенача дегаца герз дІадаккхаргахьеи машаргахьеи мел барий хьашташ а дІахойташ, Советски правительства кхайкарал ду дунен массадолча мехкашкарча халкъашкеи правительствашкеи массане а цІендаь герз дІадаккхара идея хоадамболлаш долча гІулакха тІа яккхар духьа а ядерни герзага кхы цІаккха а наьха вахара кхерам тІа ца тувсийтар духьа а шоай низаш иттаза дукхагІа совдахара уж тІахьехаш. Цо цІаьхка а бакъду, термоядерни герза деча тохкамашта а хоадам бергболаш йолча, массане а цІендаь герз дІададаккхара хьакъехьарча соглашенена хьаштдолчча хана кулг язде Советски Союз кийча хилар.

Советски правительства еррига политика тІаерзаяьй, паччахьалкхенашта юкъера гІулакхаш машарца дахара ларда тІа, леладара, паргІатта торговли дегІакхувла а цхьанне шоллагІчун духовни рузкъаш вІаши дебаде а халкъий йиш хилийтара, хІалаквеш дола герзаш дукхагІа малагІчо хьаду хьажа а ца лелаеш, наха чІоаггІа эшаш дола материальни рузкъаш дукхагІа хьан хьаду хьажа царга яхь лелаяйтара.

Уж дика уйлаш чулоацаш я советски халкъо укх гарггарча ткъаь шера кхоачашде аьнна шийна хьалхашка оттадаь практически декхараш белгалдеш йола Советски Союза Коммунистически парте кердача Программа проект.

Советски правительство дог тийша я, дунен халкъашта юкъера кхерамзле чІоагІъяр духьа лоаттабеча къовсаме советски халкъо хьегаш дола къа зехьа ца а довш, лаьттан тІа чІоагІа, бохаргбоаца машар оттабара, машареи прогрессеи идеяш котъяхара тІадерзадаьча дерригача халкъий низашта юкъегІоргхиларах.

Машареи халкъий доттагІлени гІулакх котдаргда, хІаьта агрессивни низаша лерхІараш дохаргда.

Доазол дехьара

Машареи кхерамзлени гIулакха

Социалистически лагера мехкий кепайоазоно керттера уйла тIайохийташ я бокъонца тIема гIулакх дара ханаш йистеяьха баьнна салтий, матросаш, сержанташ, старшинаш запасе бохийтилга ханна тIехьадаккхара хьакъехьа КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои яь решени. СССР-еи вокх социалистически мехкийи кхерамзле Iалашъяра динза даргдоацаш а лоархIамера а гIулакх лоархI цу решенех газеташа.

Польски газеташа язду КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советие уж гIулакхаш динза ца йоалаш хиннай дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кхохкадаларца а НАТО членаш йолча паччахьалкхенаша Советски Союзаи вокх социалистически мехкаштеи кхерам тIатувсаш хиларца а дувзаденна. «Глос працы» яхача газето белгалду, Советски Союза а, хIаьта иштта вокх социалистически мехкий а кхыча паччахьалкхенашцарча гIулакхашта юкъе герза низага гIолла цар къоастаде безам болаш цхьаккха дош ца хилар.

Дерригача чехословацки газеташа белгалду, Советски Союз из гIулакх ца дича ца йоалаш хиннай Германеца машара договор дара хьакъехьа еннача советски предложенешта духьал США-аи НАТО-га гIолларча цар партнерашеи чIоаггIа тIема кийчонаш еш хилар бахьан долаш, яхаш. «Лидова демократие» яхача газето язду, КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои баь соцам «чIоагIа машар Iалашбара гIулакха баь ба» яхаш. «Працеи» «Млада фронти» яхача газеташа йоах, ший мохк тIемах лорабара низ дIахо чIоагIбара СССР де лаьрхIа гIулакхаш мехка кхерамзле Iалашъянза ца яларо хьалхадаьха да.

«Нейес Дейчланд» яхача Германски Демократически Республика газето хьалхарча оагIон тIа лоацца кепа техай КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцама. Газето белгалду, Германеца машара договор далцца йолча хана из решени низ болаш хургхилар. «Нейес Дейчланда» йоах, из гIулакх дедезаш яр Советски Союз, хIана аьлча НАТО членаш йолча паччахьалкхенаша дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кхохкадаьд, СССР-аи вокх социалистически мехкаштеи гуччахьа кхерамаш тIатувс, герз дукхагIа кийчду, тIема сихбенна хьувз.

Румынски Халкъа Республика дерригача централни газеташа гургйолчча моттигашка а доккхийча алапашца даьча керта йоазонашца а кепа техад КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи документ. «Скынтейя» яхача газето керте укх тайпара йоазув а даь кепа техад из: «Малхбузехьара державаш машарца безам болча халкъашта духьалъярг ца хиларга ше сатувсаш хилар хьахьокх СССР-а» «Ромыниа либераи» «Мункаи» яхача газеташа решенена юкъера белгалйоаккх, авантюраш езараштa ха деза дунен халкъашта юкъе хIанз санна керда низаш нийсденнача хана агрессораш хIалакбергболга, нагахьа санна цар тIом хьоабойя.

(ТАСС).

США президента низ бу

БОНН, 31 август. (ТАСС). Укхаза гучадаьннад Вашингтонерча малхбузенгермански посолага Гревега гIолла канцлера Аденауэра «ше яхьийтача послане» хьакъехьара цхьадола бакъдараш. Послане чулоацам Бонне «чIоагIа къайла» лоаттабу, цхьабакъда, кепайоазонга кхаьчад цу «къайлагIарча документа» хьакъехьара бокъонца дола хоамаш. Цар тешал ду, Германеца сихагIа машара договор де яхаш наха тIа-тIа дукхагIа дIадехарашца дувзаденна американски президента низ тIабахьа безам болаш Аденауэр хилара.

Кепайоазонга кхаьчача хоамаша яхачох, хIанз санна «сагота» цIаккха а хиннавац со, яхаш язду Аденауэра послане тIа. Германски деша цхьанна тайпара «тIехьашка» ма вала а «геттара чIоагIа хила» а йоах цо США президентага. НАТО мехкаш кхоачамболлаш чIоагIа ца хуле, нейтрализмана пайдана йола уйлаш Малхбузен Германе яржа а НАТО-х бола тешам бов а тарлу.

„Союзникий барт ийгIаб“

НЬЮ-ЙОРК, 31 август. (ТАСС). Малхбузен Берлина хьакъехьарча деша США, Англе, Франце дипломате маневраш яшха а йоашхаш, «Нью-Йорк таймс» яхача газето белгалду, ши кIира даьннача гIолла Вашингтоне хургйола США, Англе, Франце, Малхбузен Германе кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий совещани «халонаш аттача йоахаргйола никъ лаха гIертаргья», вешта аьлча, малхбузехьарча державашта шоашта юкъера барт ца кхеташ дола дешаш къоастаде хьожаргья.

Союзникашта юкъе «тактически гIулакхашта барт вIашагIкхеташ ца хилар» хьа а хьокхаш, газето йоах, «союзникашта юкъера халонаш хIанз йицъяьй керттерча дешо — Берлинаца дувзаденнача гIулакхашца Советски Союз тIагIертаро. Кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий тIехьагIа хиннача совещане вIашагIъелла посолаш а юкъе болаш йола балха группа хIара денна хIана гуллац аьнна гуллора тактика оттаяр духьа. Цхьабакъда, цу группа члений наькъаш дукхагIча хана тайп-тайпара хулар.

КПСС XXII-ча съезда доккхий къахьегама толамаш доахаш накъа бахара сийленца къахьегаш ба Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода № 2 йолча цеха болхлой. Къаьстта хьинар айдаьд цар Коммунистически парте Программа кердача проекто. Тхоай низ а творчески хьинар а ца кходеш къахьегаргда оаха, йоах операторашa, парте съезда толамца накъа дахара.

СУРТА ТIА: цехера коммунистически къахьегама цIи лелаю оператор Савельева Лидаи оператор Петрова Аннеи.

И. Плиева сурт.

Забе „говзал“

(ДУВЦАР)

З. ДАУРБЕКОВ

Дерригаш а лаьрхIача-м дукkха лазараш дар Забе говзало чулоацаш, бакъда, керттерча даькъе цо дарба деш хьаденараш кхоъ мара дацар. Цунна ховра «бежа корта» меттаоттабе а; бочача лазарах хабарца бераш дерзаде а; бIарг хиннача бера бIарловца е а.

ЛоархIаме нийсъеннача кхаь моттигах хьалхараяр хилар, хIанз институте деша ягIаш йола ткъаь кхоъ шу даьнна цун виIий йоI Роза, ийс шу мара даланза йиIиг йолча хана.

Забе цIенош дагIачара хьал кхоалагIча улица тIа яхаш йола цхьа сесаг ера цхьан дийнахьа кIаьнк мархIа а велла. Ше мо ухача кхыча исташа а санна дехар дир цо Забега:

— Е ловза а, е хIама даа а ца тугаш, геттара маьлхара вийрзав тха ер укх деношка,— Iокада йолаелар юртахо,— фу дергда а ца ховш енаяр со хьо йолча, хьожаялар хьо укханга...

— Маьлхара ва кIаьнк, чIоагIа маьлхара ва, бIарг хилийтаб укханна,— аьлар Забе, дика хIама ховча саго санна. КIаьнка дола лазар шийна, ховлга дIахайтачул тIехьагIа, сесага тIайийрзар из эгIазъяхара кеп а оттаяь:

— Хьанга хьестийтад Iа бер?.. Массане цхьатарра хул мотт хьона бIарг?!.. Еррамо малейк хьестит нийс - нийсвенначунга... Даьллахьий ма Iовдала нана я-кх хьо...

Бехказа яха, лаьттангахьа Iо а хьежаш, йолаелар сесаг:

— Цхьа лоалахо я тха во бIарг болаш... Из бIара хьажа мара езац, бер цамогаш де.. Ма хьаста ала а тоам хетац..

— ХIай-хIай, — эккхийтар Забе,— сона ха-м даьра хайра, бIарахьожжаше а. ТIаккха йолаелар «дезача» дешашца кIаьнка дарба де. Цхьан вордаца дахьал дийца ше яьнначул тIехьагIа, кIаьнка дегIацара лазар хаьдда эккхадара духьа, корта дIа а берзабаь сихха тугаш кхайсар: тфу-тфу-тфу, са бIарг ма хилба хьона, аьнна.

Сатийнна Забе кара, ше хьесташ лала ягIача наьнага вела а къежаш иллача кIаьнка цIаьхха бордилгаш хобадир; дела къежаш латта бIаргилгаш тоIадаь Забегахьа хьал а а хьежа, «тф, тф, тф» яха волавелар из.

— Хьий къотIилг яI, къотIилг! Хьажал, йоккхача сага тугаш мишта детт!.. — эгIазъяхара кеп оттайир Забе. Из вIалла шийна ца гуччох, цкъа цунгахьеи цкъа наьнагахьеи корта дIа-юха а берзабеш, тф, тф, тф, яхаш ший шодий пурхалгаш бора мотт ца ховча кIаьнкилга.

— Тамаш а я яраш-м, е хIанзара бераш,— аьлар еррига эга а еш елаш йоаллача Забе, — Iодешшехь дерригa ховш хул-кх ераш. Ши-кхо шу кхы даьлча-м, кIоажош хьалхашкахьа а долаш дергдар ераш, шайтIай хьисапе...

— ЭгIаз ма гIолахь цунна, Заби,— йоахар нанас, кIаьнк бехказа вакха гIерташ,— из иштта де деза мотташ ва хьона из... БоккхагIчар дер цунга дайта а, мотт Iомабайта а гIерташ оаха витац из...

— Аз аьнна дешаш-м,— хьо яха аланзар тIехьа, аз теха тугаш техаркх,— аьлар эгIаязъяхар дIадаьннача Забе.

Хайнари дайнари нахал дакkханза ца Iелуча Розас дийцадар, бакъдар аьлча, даь-нана из ишта хеташ а яр, е ший кIаьнка даьчох сакъердам баьннача нанас арадаьккхадар — ховш дацар, бакъда, миччг бесса дале а, кхоалагIча дийнахьа юртарча дукхача наха дувцаш дар, мотт ца ховча кIаьнко хьежача Забена тугаш дийттад, яхаш. Дукха ха ялалехьа, кица а хинна дIадоладенна уж дешаш, тарлургдолаш моттиг нийсъеннача, цхьац-цхьаццане къамаьла юкъе тохаш хозар: «Хьежача Забена кIаьнко аьннар санна баркал-м аз а аргдар цунна», яхаш.

Массехк сагагара из хезача воIо аьлар цхьан сайрийна Iахайна вагIаш-

— Кхы ма делахь, нани, шоашта даь гIулакх ца довзача укх наха из дарба, гой, мел доккха хIама даь дувц...

Нахаца дог-дика саг яр Заби. Лочкъадаь дехкача санна кIоарга доахка цун бIаргаш дилла а дела къежаш санна хетар, хIаьта дукkханахьара хобаденнача юхьа тIарча цIеко кхы а безамегIа хетийтар из. Бакъда мелла дикеи безамеи из яле а, воIо арахьара чуденача хабаро чIоаггIа эгIазйигар из.

— Иттаза бIарг хиннар воагIе а кхы-м ца хьожийт цар со-м, — аьлар Забе, хIаьта дукха хIама ца эшшаш ше денна дош кхоачаш а дир: цу хана денз, наггахьа, цун дарба шийга дIа ца кхаьчача: яххане а дIа яха а ца тугаш сесаг нийсъелча мара хьажацар из «бIарга». Иштта лаьгIдала доладелар Забе лоархIамеча дарбаех цаI. Бакъда, шийна хIама харах йоккхача сага бола тешам маьха бухь миссел кIезигбанзар цу зено.

* * *

ЗIамига йолча хана Розийна эггара дукхагIа дезаш хинна хIама ашара хьисаперча оазаца даь-нанас дувцаш хинна жинех а, кхыча унзарча хIамаех а дола фаьлгаши хьежача наьха дарбаши хиннадале а, йоккха ме хул даь-наьнаца моттигаш хувца яьлар из, тIехь-тIехьагIа дукхагIа ше дувцачунга цунга ла а дувгIийташ. Йоккхача сага халахетар ца дар духьа, гаьнна гIолла, цун «лоралах» доахка зуламаш гучадоахар Розас ший къамаьла юкъе къаьнача замах хинна даьй-ноаной къахьа вахар а кхувлаш. Уж хIамаш Розийна книжкаш тIара а, иштта боккхагIчар дувцарах а ховш дар.

«БIарга» дарба дергдац, аьнна цо дош денна иттех шу даьннача ханна, къаьнача Забе доакъазала санна нийсъелар шоллагIа моттиг.

Марагахьара Забе гаргара а хулаш йола цхьа къона нана ера наькхах йоалла йиIиг а йоалаеш. Ший тIаьнкIалхара пахашка баргал йоалла Iаьржа котам Забена гучча коа дIа а хийца дIакховдайир йиIиг, дарба де, аьнна. КIаьдача, къаьнача кулгашца йиIиг хьа а ийца, шийх кхералургйоацаш хьаста а хьаьста, коч хьалъаййир Забе йиIига киталга тIара.

— Из да-кх, да-м даьра да... Ховш яр со-м из долга...

— Фуд из, ва йоккха саг? — хьаьттар йиIига нанас.

— Ай цIи яккха ца мегарг да-кх, боча лазар...

Дукkхача шерашка из лазар дайнз а, из мел гаьна доал а довзаш йолча Забена ховра, лазар кхерамечара юха даьннилга а, йиIиг ерзаргахьа лесталга а. ХIаьта а, Iаьржача котамагахьа бIарг а лекха, «хоастаде деза», аьнна йолаелар из лазарца «къамаьл де», къонахчоа тара йолча оазаца.

«Хьо санна денад тха къела тIа, мискал тIа? — йоахар Забе, йиIига дерзанча дегIа тIа гIолла дошо гIоз а хьеккхаш, — укхаза мичий хьа моттиг!.. Хьо дика да дошоца, дотоца: хьо дика да диза тоаргацаш долча аьлий цIеношка, хIама ца деш болча бIаьхийча наьха цIеношка. Тхо мо мискаш болча дац хьа гIулакх»...

Цу ханна школера чуйоагIаш хьатIаккхаьча Роза, истий ди дика а йийца, йиIиг а хьаьста цIагIа чуяхар, даь-наьна дешаш шийна ца хезача санна. Цхьабакъда, бера хана денз довзаш дола дешаш тахан чIоаггIа кер чу дийшар цунна. Диц ца далийта гIерташ санна, массехказа шешийца аьлар цо уж.

Истий чубахачул тIехьагIа даь-нана йолча дIаара а яьнна, цунна юххе газа цIока тIа Iохайра из.

— Хой хьона, нанилг, тховра йиIига лазар хестадеш Iайха яьхача дешай чулоацам? — хьаьттар цо, махулла безамегIа.

— Мишта хац из, ва са йиIиг! — аьлар Забе,— духхьала цу лазара дола дарбан дешаш ма дий уж; со дунен тIа ялалехьа денз а, са маьрнана ялалехьа денз а хIама ховча наха яхаш хьадоагIа уж-м; дала ше аьнна хила деза уж шийна гарга ээзача сагага, дукkха ха хьалха...

Розий Iаьржа, герга бIаргаш, цхьан хIамах тоам хинна гIадъяхача санна, къаьгар, сеттаь дола листа бIаргцIацкъамаш кхы а лакхагIа айделар, басилгаш цIаьхха цIийелар. Цхьа шийна хала дола къамаьл доладе а гIерташ, шийца ягIар тешаялла дешаш а ца лохалуш из ягIаш санна хеталора.

— Цар дерзадиц, нанилг, лазараш, — аьлар Розас, даь-нанна уллув гIолла гаьнна дIа а хьежа,— цар дувц дукkха ха хьалха, уж дешаш даьннача хана вайнах мишта баьхаб. Цу хана мискача нахага кхоачаш мича хиннад е гIоза вахар а, е лораш а, е дешар а. БIаьхийчарга, Iа бувзача аьлашка хиннад шоашта мел эшар; эшаш хилча лор эца а йиш хиннай цар. Уж дешаш, лазарца лелабе кхы къовсам боацача мискача наха дагалийца дехар да, лазарга дола цар дехар, хьесталулга, шийца къовса могаргдараш болча дIагIо яхилга...

— ДIахьажал, — эккхийтар цо цIаьхха, картах хIатIех кхоссаденнача жIалегахьа бIарг а лекха, — гой хьона кхоъ мара ког боаца из жIалий? Саг мича ваьгIав цун лазар хестадеш, цун когага берза яхаш, из лозадаьча хана; хIаьта а дийрза гой хьона!

— ЖIалей мотт ба йоах, са йиIиг, дарба доаллаш, чов хиннача цо мотт хьеккхача, цу сахьате ерз цун чов...

— Из, нани, организм я, низ болаш кер ба из. МоллагIча лазара а эггара дикагIа а чIоагIагIа а вола лор ва— организм. Хьа биргий гIулакх да иштта. Цар чIоагIача организмо къувс лазарца, юххера а цун ха яьлча, лазар эша а дийя котйоал из, бераш дерз. Хьона, нани, эшац из гIулакх..., дукkха яхарг, сона эгIаз а ца йодаш, дита дезар Iа из...

— Дала лорайойла хьо, са йиIиг.. Аза-м цIаккха а уйла яьяц цу дешай, — аьлар Забе, гаьнна уйла дIа а яха, — бакълувш хила а мег хьо... кхы дерг-м даьра дац аз цу лазара дарба.

* * *

Ший дарбаех кхоалагIадар цхьаккха сага зуламе доацаш хеташ а, цунцара мукъагIа ца къаста лерхIаш а яр къаьна Заби. Цул совгIа, дукkхача шерашка ше леладаь деррига дарбаш цу тIара доладенна Iомадаьдар цо Iомадеча хана а. Забена дика дагадоагIар из ди.

Къона, хоза Заби маьре ена массехк кIира мара даланза ха яр, июнь бетта дIайхача дийнахьа цун маьрнана йолча «корта биста са», аьнна цхьа тенна къонаха вера. Зизаш тIа а латташ корталий дар маьр-наьна, цо дукхагIча хана юкъах хьерчадеш.

Коа иллача кхерий тIа къонаха Iо а хоаваь, тIИрга хьисапе йовлакх деIа а деIаь, болх болабир йоккхача саго. Йовлакха юхьиги, къонахчун аьрда лерга духьиги шин пIелгаца хьа а лаьца, шоллагIча кулгаца дIабистар корта хьаьгахьа; бистар тIера а, тите тIа гIолла йовлакх тIех а тесса: хьалбистар чIенга кIалхара а. Меттахьа бар корта. Бакъда, тIехьашкахьара дIабустача ханна цIаьхха аьлар:

— Бежаб корта, тIехьашкахьара-м даьра бежаб... бIайха а ба, кулгаш доагадеш...

Йовлакх Iо а дилла, шинна а кулгаца корта теIабе йолаелар из, цкъа хьоа болчахьара титегахьа а тоIабеш, тIаккха уллошкара а тоIабеш, цIаькха а, цIаькха а из болх юха а беш.

Йоккхача сага къаьнача кулгаша лоIам ца бечоа тара дар кIал вагIача къонахчун гIулакх. Иштта хиннадеце сендухьа аргдар цо цунга: «эсала теIабу Iа, нана, корта, дужадац лазар»...

Цо из аьнначул тIехьагIа кхайкар маьр-нана Забега, шийна новкъостала хьайола, аьнна. Маьр-наьна дарбаех хIама ца ховш йолча Забе ше дуне тIа яьлча денз кулг техадацар наьха къонахчун кертах, е доагIаш а дацар из, цар Iаьдалах, къонача кхаьсаго де, хIаьта а, маьр-нанас аьлча де мегаргдолаш а, дезаш а дар из хIама. Иштача бахьанийца нийсделар Забе эггара хьалха наьха къонахчун кертах кулг тохаш дола гIулакх.

Эхь хетташ къонахчун корта тоIабе эттача Забена хьехама гIо дора маьрнанас: «Уллошкара тоIабе, чIенги титийи вIашкатоIае, хIанз тIеххьашкахьара хььгахьа хьатоIабе», яхаш дIахьехар низ тIабахийтта йоаллача насийна, де дезар.

Юххера а, корта меттаотталца иштта теIа а байта, тIехьашкареи белажаш тIареи Iо а хьакхийта мукъалийтар Заби. Цул тIехьагIа «цамогаш» волчунга хих къург а байта, цIаькха бистар корта. Меттаоттара белгало хьахьувкхар боарамах, йиъе оагIорахьара тIадужача хьоарчадьча кортале. Баркал а аьнна, шийна даьча гIулакхах ахчилг а денна вахар къонаха.

Цу дийнахьа денз каст-каста кхайка яьлар маьр-нана Забега, шийна эшача новкъостала. Иштта, ди тIехьагIа дукхагIа луш, дIаелар цо ший говзал къонача насийга.

* * *

Хьанна хов из, хIанз а хила мегар къаьна Заби из далла дийза гIулакх наха деш, деррига а футтардеш йолча Розас дукха ха йоацщаш, цхьа тоам боацача тайпара из бегъяьккхаецаре.

Из дар кIирандийнахьа. Ший кхоаччара, ийс доал мара юкъе ца долаш кхоачара волча йиший-виIий корта «метта а оттабаь», цунна хиннача дарбано гIадийгаяр Заби. Берригa а дезал истола гонахьа багIар. Забена дукха беза кхача бар кийчбаь хиннар: дика мерцаи, боаррамах кхехкабаьи устагIана ши кортеи, сьмарсаькха берхIеи, хьалтIамаши...

Пиззалца хIама а диаь, пхьегIаш дIаяха моттиг мукъа юташ, дIахо хайра Заби истолагара. Цунгахьа дIахайшар кхыбола дезал а. Истола тIара хIамаш дIаяха йолаелар Роза. ТIехкаш а кхыйола юхкаш а яьчу хагулъеш йоаллачара, устагIана керта тIехк хьа а ийца, сецар из, ела а къежа.

— Нанилг,— хьаьттар Розас цIаьхха,— кIезиг-дукха гергах булургбарий-те е корта, толха а ца беш, тоIабаь?

— Булургба хьо яхийла! — аьлар Забе, — хьоара бедах баьб мотт хьона из... ТIехка беций из корта?

—'Ай, тIаккха, наьха дараш тIехкаш йоацаш-х мичад уж; тIеххах даь деций уж а? — цIаькха а хьаьттар Розас.

— ГIамсилг яI, гIамсилг, — аьлар Забе, гIаггIе белача дезала юккъера, — даьра дехадац сона из къона-къалуш дага. ВанагIа, ма дикеи бакъи дага а дехар из... Мегаьд, дитар хьона аз хIанз денз корта бустилга а.

* * *

Иштта хаьдар дика хIама ховш хиннача цу «лора» керттерча кхоккхе а дарбан овлаш. Цул тIехьагIа ши ди даьлча ший виIий йоIага аьлар цо, хьалхагIа бустача хана корта бежа хулаш хIана хиннаб. Шийна а ца ховш тIехьашкахьа дIабустача хана, шийгахьа хьатIадахьаш дола корталий нана-пIелга мIарий тIа гIолла тIех кхувсаш хиннадар Забе. Цо лоацдеш из хилар гучадаьннадар, шин дени шин буси уйлаш яьча йоккхача сага.

Вокх дарбай къайленашта а уйла а яь, гучаяьнначул тIехьагIа, уж дIаловца дош деннад цо Розийна, хьежача нахага дарбаш дайта ухачарна цо дIахойтаргдолаш.

Ред. зам. Д. ХАМАТХАНОВ.

Республика журналистий совещани

Укх деношка Грозне Нохч-ГIалгIайчен журналистий совещани хилар. Цига дакъа лоацаш бар республикански газетийи, радиои, телевиденеи болхлой, районнии многотиражнии газетий редактораш, бехктокхаме секретараш.

Вай заман сийлахь доккха исторически документ — КПСС Программа проект мишта ювц, цун пропаганда мишта ю яхаш доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза правлене председатела нов. Корнилова. Докладчико иштта дийцар хIанз республика журналисташта хьалхашка латта декхараш а.

Пренеех къамаьлаш дир Урус-Мартановски района газета редактора нов. Гериханова, радиои телевиденеи республикански комитета председатела заместитела нов. Шамилева, «Комсомольское племя» яхача газета редактора нов. Гвоздикова, «Ленина никъ» яхача газета культура отдела заведующе нов. Музаева. Цар массане а дийцар КПСС XXII-ча съезда накъа долхаш радиоси газеташеи беча балхах.

Совещане къамаьл дир КПСС Нохч- ГIалгIайчен обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. Александрова. Газетий балха юкъе дола кхоачамбоацараш белгал а даьхар цо, хIаьта дIахо кепа тохаши, радио чу гIолла ешаши, телевидене гIолла гойташи йолча материалий идейни боарам лакхлургболаш йола хоадаме предложене а елар.

ШКОЛЕИ ДАЬЙ-НОАНОЙИ

СОВЕТСКИ наьха политически а балха а хьинар цIаккха а ца хиннача тайпара айденна ха я хIанзараяр. Вай парте кердача Программа проект кIоаргга Iомаеш, вай мехка сихагIа коммунизм хьалъяра ши-шийна тIадожача декхара уйла еш, цу исторически документа чулоацамо дегаш гIоздаьха ба советски нах. Программа тIа белгалдаьха гIулакхаш мелла доккхий дале а, уж дизза кхоачашдергхиларах шек вац цхьаккха а.

Иттех шу да со школе болх беш вола. Цу юкъагIа сайга зе денна школаштеи дешархой даьшта-ноаноштеи юкъерча гIулакхех цхьадола хIамаш дувца безам ба са. Дешархой даьшца-ноаноща массе хана дага а ювлаш, коммунизм хьалъелга шийна тIадожаш йола къона коммунистически тIехье кхееш, Iилмаш кIоаргга довзаш, къахьегамца сакъердалуш, хоза, ээди гIулакхаш доахкаш, са мо шоай Даьхе дукха езаш бола къонгаши мехкарийи кийчбеш Iалаьмате дукха балхаш ду советски школаша. Чот йоацаш хала, чоалхане, бехктокхаме декхар да кIоаргга хьаькъал а луш, коммунизма уйланца бераш хьалкхеделга.

Бераш коммунистически кхетамца хьалкхедара шоашкара эша новкъостал даьша-ноаноша школашта а лоаттадеш, дешара балхах мукъадолча хана бераша фу леладу хьехархошта а ховш, цхьанне ца деш дисар шоллагIчо хьалха а доаккхаш беш хилча, къаьстта беркате хул цар болх, наха а шоай Даьхенна а накъа а баргболаш, даьи наьнеи дог а хьоастаргдолаш башха дика хьалкхув бераш.

Доккха маIан долаш дош да школашка Iомадеча дешарац производственеи юкъера бувзам чIоагIбелга. «Цхьабакъда, — аьлар Ерригроссийски хьехархой съезде ше къамаьл деш Н. С. Хрущева, — дешархой къахьегам алхха болх бир алийтар духьа, цох йоалача продукце духьа хинна ца Iеш, дукkха а кIоаргагIа маIан долаш ба. Дерригача халкъа беркат доалаш бола къахьегам безаргболча уйланца вай кагирхой хьалкхебара производственни занятех массе оагIорахьара нийса пайда эцилга — эггара кертерадар из да.

Цхьан бахд а болх бе а ховргдолаш, бухсоццашдар аьлча, коммунистически Iаьдалах баха а болх бе а ховргдолаш дешархой хьалкхебе декхарийла я школа».

Н. С. Хрущева маяххара, из доккха маIан дола гIулакх кхоачашде школашта новкъостал дара меттел берий даьша-ноаноша новкъарленаш еш а моттигаш нийслу.

Прозводственни занятешка «Октябра 40 шу» яхача совхоза хьажкIаш кхееш бар укх шера тха школера 8—9 классашкара дешархой. Ахьмад цу балха тIа хIана ахац техкача гучадаьлар, дас-нанас из юхаветташ хиннилга. Кхайка школе хьа а вийха хьехархой коллективо Ахьмада даьца къамаьл дича, хьехархоша бера бакъахьарча хьехама нийсса бIастамгахьа хиннадар цо ший кIаьнкага яьхар: «ХьажкIаш мишта лелае еза ца ховш малав? Фу дош да из, дешархой хьажкIашта гIулакх де Iомабала беза, яхилга? Хьай цIагIа Iе!» — ишта хиннабар дас шийна дукха везача воIа телаш хинна «хьехам».

Нагахьа санна шоай бер школе деша дIаденначул тIехьагIа шоашкара мел доагIар шоаш даь баьннаб а мотташ, бера дешара балха хадданза даи нанеи тIахьожаш ца хилча, цар цу шоай бера дувцилга йоацщаш доккха зе ду: дешара гIулакх тесса леладе Iам из.

Ший бер дукха деза массе а даьнанна. Ший берах наха накъа а варгволаш пайдана саг хилча дика ца хеташ цхьаккха да-нана хуле тамаш я. Цхьабакъда, ший бер алхха дезарах кхоачам хилац. Ахьмада дас санна, харцахьа а ца лестадеш, бер нийсача наькъ тIа дакkха, хьаькъалца, хозача гIулакхаща хьалкхеде ховш хила беза берригa даьй-ноаной.

Школе йоаккхачул дукkха а дукхагIа ха цIагIа йоакх бераша. Беро школе йоаккхача юкъагIа хьехархочоа гуча а ца йоалаш, цунца беш бола дешара а кхетама а болх эшшача тайпара лелабара йовзанза яргйоаца дукkха а оамалаш яхка тарлу берех. Даьшка-ноаношка гIолла довза деза уж хIамаш хьехархошта.

Берашта дешар, балха говзал, хьаькъал, эхь-ээдел Iомадеш вола саг, — хьехархо вале а, да-нана дале а, — цIаккха ший болх кIорда ца беш, ше берашка дIакхайкадаьча нийсача гIулакха тIера ца воалаш, царна эшар шийгара дIадала а, царгара деха доагIар хьадеха а низ кхоачаш, берий дег тIа мел латта хIама довзаш хила веза. Школашцара дIахаьдача даьшта-ноаношта а, даьшца-ноаношцара бувзам мелбалийтача школашта а из долла хIама хоалургдац.

Школера чухийцачул тIехьагIа шоллагIча дийнахьа юха деша вода ха хьаотталца книжкана IотIахьожаш вацар пхелагIча классе деша вагIа Мухьмад. Цхьан дийнахьа арифметика а гIалгIай метта а оттае а йоагIаш во отметкаш оттайир Мухьмада хьехархоша. Ший кIаьнк дешара тIаверзаргвола никъ лацара меттел, кIаьнка а дIахозаш, хьехархой бехке бе эттар цун да.

Мухьмада да санна, шоай берашта хьехархочо оттаяь во отметка ца йоаггIашехьа а «футтаройна» оттаяьй а метте, хьехархой харцбе болалу цхьаццабола даьй-ноаной. Цу тайпарча дас-нанас ший бера дер доккха зе да. Деша а ца дешаш Iийна ший бер бехказа доахаш да-нана хилча, кхы цхьаккха хIама эшац бер харцахьарча новкъа дала.

Берашка дешийтилга, царна дика гIулакхаш Iомаделга алхха школаи хьехархойи декхар а лерхIаш, шоай бер школе деша хайначул тIехьагIа цун цхьаккха терко ца еш Iа цхьаццадола да-нана. Из доккха гIалат да.

КIоаргга Iилмаш а довзаш, балха говзалаш а йоахкаш, коммунистически уйланца бераш хьалкхедара дукха балхаш леладу школашкарча хьехархоша, комсомольскии пионерскии организацеша, цхьабакъда, цу боккхача балха юстара латта йиш яц даьй-ноаной а. Бер школе деша дахача дийнахьа денз гаьнна дукхагIа, халагIа декхараш тIадож даьшта-ноаношта.

Советски Союза Коммунистически партеи Советски паччахьалкхенои дукха йоакхо ю мел эшар долаш, дог гIоза, унахцIена, коммунистически общество хьалъе ховргдолаш бераш хьалкхедара. Дас-нанас массе хана дагакхаба деза: цун цIагIа, цун доалаца хьалкхувш дола бер алхха цун дезалхо хинна Iац. Из вай социалистически общества член, вай сий долча Даьхен воI е йоI да. Нагахьа санна вай заман сагах дахка тоам бола дика гIулакхаш а доахкаш из бер хьалкхуйя, цун даьи-наьнеи юхь кIайенна ца Iеш, цох юрта, мехка, еррига Даьхенна беркат доал. Цхьабакъда, нагахьа санна даьша-ноаноша шоай декхар диц а далийта, бер воча оамалашца хьалкхийча, тIаккха, даьи наьнеи юхь Iаьржъенна ца Iеш, цун бала иштта вайерригача обществага а кхоач.

Школай вахарцара бувзам чIоагIбара хьакъехьа Коммунистически партеи Советски Iаьдалои даь соцамаш бокъонца кхоачаш а деш, коммунизм хьалъергйола а ше цу коммунизме яхаргйола а къона тIехье эшшача тайпара дика хьалкхеяра хьехархой коллективаща, комсомольскии пионерскии организацешца цхьана хьинаре къахьегаш хила беза берий берригa даьй-ноаной.

Яхьья ОСМИЕВ,
ТIой-Юртарча школа хьехархо.

СЕРДАЛО
4-гIа оагI. 3 сентябрь, 1961 шу.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Ираза кхо этаж».**

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Ираза кхо этаж».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Ираза кхо этаж».**

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«Ираза кхо этаж».**

Долалу: 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

«Родина» яхача кинотеатре

«Илли оала пударлоатторг» (берий сеанс).

Долалу: 9.

«Ираза кхо этаж».

Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЙIаьхъяь сеанс **«Седкъашка бихьа хьалхара никъ».**

Долалу: сайрийна 9 сахьат даьлча. 4-ча сентябре денз **«Иван Рыбаков».**

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий—2-25-72; корректорске—2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул, Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02154. Заказ № 4822.